Міністерство освіти і науки України
Запорізький національний університет

С. В. Сиваш
О. О. Андрющенко

ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА

Методичні рекомендації
до практичних занять
для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра
спеціальності «Дошкільна освіта»
освітньо-професійної програми «Дошкільна освіта»

Затверджено
вченою радою ЗНУ
Протокол №

Запоріжжя
2024

УДК : УДК 373.2.015.31:17.022.1]:82-93(076.5)
С343

Сиваш С. В., Андрющенко О. О. Дитяча література : методичні рекомендації до практичних занять для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Дошкільна освіта» освітньо-професійної програми «Дошкільна освіта». Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2024. 66 с.

Навчально-методичне видання містить теми практичних занять, питання до практичних занять, основні поняття, методичні рекомендації. Для формування необхідних навичок запропоновано практичні завдання різного рівня складності. Запропоновано питання для самоконтролю, тестові завдання до кожної теми, питання для актуалізації знань і повторення вивченого матеріалу курсу. Тлумачення основних термінів і понять міститься у термінологічному словнику.

Для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Дошкільна освіта» освітньо-професійної програми «Дошкільна освіта».

Рецензент

Л. О. Сущенко, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної та початкової освіти

Відповідальний за випуск

І. В. Козич, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та психології освітньої діяльності

ЗМІСТ

Передмова……. 3

Зміст практичних занять…….. 7

Змістовий модуль 1. Поняття про дитячу літературу. Усна народна творчість……..... 7

Змістовий модуль 2. Нова українська дитяча література……. 15

Змістовий модуль 3. Українська дитяча література XIX-XXI століття…….. 24

Змістовий модуль 4. Українська та зарубіжна література для дітей …….. 31

Змістовий модуль 5. Зарубіжна дитяча література……...
36

Змістовий модуль 6. Твори Ліни Костенко для дітей. Театралізована діяльність дошкільників…….. 41

Питання для актуалізації знань та повторення вивченого матеріалу з курсу…….. 46

Рекомендована література……..... 49

Термінологічний словник…….. 56

ПЕРЕДМОВА

Метою викладання навчальної дисципліни «Дитяча література» є ознайомити студентів зі специфікою дитячої літератури, її жанровою системою, історією становлення та місцем у контексті всієї української та світової літератури; формування професійної компетентності через орієнтацію на втілення принципу дитиноцентризму в освіті.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Дитяча література» є такі :

- надання основних сутностей понять дисципліни «Дитяча література»;
- ознайомлення з особливостями української та зарубіжної дитячої літератури;
- розвиток здатності до педагогічного прогнозування, самостійності, критичності мислення;
- надання знань щодо творчості українських та зарубіжних письменників різних історико-літературних періодів, які писали для дітей;
- формування вмінь аналізувати художні твори, визначати їх виховну мету та подавати художній матеріал для розширення позитивного сприйняття дійсності дошкільнятами.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні набути таких результатів навчання (знання, уміння тощо) та компетентностей:

- здатність розв’язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі дошкільної освіти з розвитку, навчання і виховання дітей раннього і дошкільного віку, що передбачає застосовування загальних психолого-педагогічних теорій і фахових методик дошкільної освіти, та характеризується комплексністю та невизначеністю умов;
- здатність реалізувати свої права і обов’язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;
- здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя;
- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово;
- здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт;
- здатність до міжособистісної взаємодії;
- здатність працювати з джерелами навчальної та наукової інформації;
- здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку базових якостей особистості (довільність, самостійність, креативність, ініціативність, свобода поведінки, самосвідомість, самооцінка, самоповага);

- здатність до розуміння природи і психологічних закономірностей розвитку в дітей раннього і дошкільного віку допитливості, пізнавальної мотивації, пізнавальних дій.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких **результатів навчання (компетентностей):**

- здатність до розуміння природи і психологічних закономірностей розвитку в дітей раннього і дошкільного віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими;
- здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку навичок свідомого дотримання суспільно визнаних морально-етичних норм і правил поведінки;
- здатність до національно-патріотичного виховання дітей раннього і дошкільного віку (любов до Батьківщини, рідної мови, рідного міста; інтерес і повага до державних символів України, національних традицій, звичаїв, свят, обрядів);
- здатність до розуміння природи і психологічних закономірностей формування в дітей раннього і дошкільного віку елементарних уявлень про різні види мистецтва і засоби художньої виразності (слово, звуки, фарби тощо) та досвіду самостійної творчої діяльності;
- здатність до формування у дітей раннього і дошкільного віку естетичного ставлення до довкілля, емоційного сприймання і переживання творів мистецтва;
- здатність до організації і керівництва ігровою (провідною), художньо-мовленнєвою і художньо-продуктивною (образотворча, музична, театральна) діяльністю дітей раннього і дошкільного віку з урахуванням особливостей компетентнісного, діяльнісного, інтегративного підходу та застосуванням ігрових методів в організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти;
- здатність знаходити, опрацьовувати потрібну освітню інформацію та застосовувати її в роботі з дітьми, батьками;
- здатність до комунікативної взаємодії з дітьми, батьками, колегами;
- здатність до самоосвіти, саморозвитку, до безперервності в освіті для постійного поглиблення загальноосвітньої та фахової підготовки, перетворення набуття освіти в процес, який триває впродовж усього життя людини.

Важливу роль у структурі курсу «Дитяча література» відведено практичним заняттям. Вони спрямовані на детальний розгляд окремих теоретичних положень дисципліни та формування вмінь і навичок їх практичного застосування шляхом виконання попередньо визначених завдань. У запропонованому автором виданні подано тематику і зміст практичних занять відповідно до силабусу навчальної дисципліни, визначено послідовність опрацювання студентами навчального матеріалу в процесі самопідготовки.

ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.
ПОНЯТТЯ ПРО ДИТЯЧУ ЛІТЕРАТУРУ. УСНА НАРОДНА ТВОРЧІСТЬ

Тема 1.
ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ВСІЄЇ ЛІТЕРАТУРИ

Мета: засвоїти знання про дитячу літературу як невід'ємну складову всієї літератури, розкрити поняття «дитяча література» у широкому та вузькому значенні. Окреслити джерела, функції та своєрідність дитячої літератури. Розглянути ознаки дитячої літератури та специфіку літератури для дітей дошкільного, молодшого шкільного, середнього та старшого шкільного віку. Визначити вимоги до змісту дитячої книжки. Ознайомити студентів з процесом популяризації дитячої літератури на сучасному етапі.

План

1. Особливості дітей різного віку та врахування їх у формуванні кола дитячого та юнацького читання.
2. Специфіка літератури для дітей дошкільного, молодшого шкільного, середнього та старшого шкільного віку.
3. Характерні риси літератури для дітей та юнацтва.
4. Особливості дитячої книжки, її оформлення.
5. Дитячі періодичні видання.

Основні терміни і поняття

Дошкільний вік, дитяча література, література для дітей, белетристика, періодичне видання.

Методичні рекомендації

У *першому питанні* необхідно розкрити особливості дітей різного віку та врахування їх у формуванні кола дитячого та юнацького читання. Охарактеризувати такі особливості як вік, несформованість мовної особистості, недостатня мовна компетентність, обмежений обсяг знань про навколишній світ.

При вивченні *другого питання* необхідно розрити специфіку літератури для дітей дошкільного, молодшого шкільного, середнього та старшого шкільного віку. Розповісти про те, які мають бути книги для кожного вікового періоду дітей, щоб викликати цікавість та захоплення у процесі читання і знайомства з книгами.

Вивчення *третього питання* передбачає розкриття характерних рис літератури для дітей та юнацтва. Які саме сюжети захоплюють дітей цього віку, який жанр літератури домінує у виборі дітьми творів для прочитання?

У *четвертому питанні* необхідно розкрити особливості змісту дитячої книжки, особливості її оформлення для кожного вікового періоду дітей.

Вивчення *п'ятого питання* передбачає розкриття поняття дитячого періодичного видання, року і назви видавництва, історію створення цього видання.

Практичні завдання

Завдання 1. Опрацювати лекційний матеріал із теми, доповнити конспект матеріалом із основної та додаткової літератури, оформити глосарій до теми, виписати визначення таких термінів: «художня література», «дитяча література», «література для дітей», «белетристика», «періодичне видання».

Завдання 2. Написати відгук про улюблених твір художньої літератури (або книгу).

Пам'ятка для написання відгуку про твір художньої літератури:

1) оберіть книгу (твір), яка вам найбільше запам'яталася, яку ви любите найбільше;

2) вкажіть назву книги, її автора, тему (узагальнено – про що вона), жанр;

3) стисло передайте сюжет твору, розкажіть про його героїв, час і місце, де відбуваються події;

4) з'ясуйте головну думку твору, чого навчає твір;

5) напишіть своє судження про те, чому саме цей твір (книгу) ви вважаєте своєю улюбленою, близькою вам.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте широке та вузьке значення поняття «дитяча література».
2. Коли саме і де можна зустріти перші згадки про поняття «художня література» та «дитяча література»?
3. Ким і коли було вперше надруковано книжку українською мовою?
4. Які основні функції дитячої літератури?
5. Розкрийте своєрідність дитячої літератури.
6. Охарактеризуйте специфічні риси дитячої літератури.
7. Чим відрізняється література для дітей дошкільного віку та література для підлітків?
8. Які специфічні риси оформлення дитячої книжки?
9. Які вимоги існують до змісту дитячої книжки?
10. Які періодичні видання наразі актуальні для дітей дошкільного віку?

Тести для самоконтролю

1. Частина художньої літератури, що відповідає віковим особливостям дитини, враховує її особливості свідомості, сприймає і формує основні риси суспільства – це…:

а) література створена власне дітьми;

б) дитяча література;

в) пареміографія;

г) фольклор.

2. Коли з'явилося поняття «художня література»?

а) XVIII ст.;
б) XIX ст.;
в) XX ст.

3. До якого типу мистецтв відноситься художня література?
а) просторовий;
б) часовий;
в) синтетичний.

4. До якого часу дитяча література була невіддільною від «дорослої» літератури?
г) до XVIII ст.;
д) до XIX ст.;
е) до XX ст.

5. Яка назва першої друкованої книги в Україні?
а) «Осьмигласник»;
б) «Апостол»;
в) «Часословець».

6. Яку функцію дитячої літератури розкриває подана характеристика: «дитина стає співавтором письменника»?
а) комунікативна;
б) естетична;
в) гедоністична;
г) риторична.

7. Хто автор цієї цитати: «Казка, гра, фантазія - це животворне джерело дитячого мислення, благородних почуттів і бажань»?
а) К. Ушинський;
б) С. Русова;
в) В. Сухомлинський;
г) К. Вентцель.

8. Хто з відомих науковців дотримувався думки про те, що для виховання дітей у руслі національних традицій потрібна спеціальна дитяча література?
а) О. Грушевський;
б) І. Огієнко;
в) І. Федоров.

Література

Рекомендована література 3, 4, 6 (основна), 18, 21, 48, (додаткова), 1, 3, 15, 16 (електронні ресурси).

Тема 2.
НАРОДНОПОЕТИЧНА ТВОРЧІСТЬ ДЛЯ ДІТЕЙ

Мета: засвоїти знання про поняття фольклор, розкрити відмінність народнопоетичної творчості від художньої літератури, поняття про дитячий фольклор його специфіку та творення. Охарактеризувати жанри усної народної творчості, доступні дітям дошкільного віку, принципи добору творів усної народної творчості для дітей, фольклорні твори для дітей як народної педагогіки. Розкрити поняття «малі фольклорні жанри»: прислів'я, приказки, загадки. Народні пісні для дітей.

План

1. Жанри усної народної поетичної творчості для дітей та інтенсивність їх сучасного побутування.
2. Календарно-обрядова поезія.
3. Охарактеризувати різновиди пісень: ігрові пісні, колискові, колядки та щедрівки, пісні про природу, пісні про працю, пісні-небилиці.
4. Малі форми фольклорних жанрів для дітей та їх художні особливості:прислів'я та приказки, загадки, скоромовки, лічилки.
5. Українська народна казка та її різновиди.

Основні терміни і поняття

Творчість, усна народна творчість, календарно-обрядові пісні, малі фольклорні жанри, пареміографія, народна казка, літературна казка, фабула, сюжет.

Методичні рекомендації

У *першому питанні* необхідно розкрити інформацію про жанри усної народної поетичної творчості для дітей та інтенсивність їх у сучасному побутуванні. Розповісти про витоки та еволюцію українського фольклору, народну творчість та писемну літературу, жанрову систему українського фольклору.

При вивченні *другого питання* необхідно звернути увагу на те, що календарно-обрядова поезія формується у зв'язку із циклічними змінами у природі.

У *третьому питанні* потрібно розкрити особливості творів календарно-обрядового циклу: веснянки, русальні, купальські, обжинкові, ігрові пісні, колискові, колядки та щедрівки, пісні про природу, пісні про працю, пісні-небилиці тощо.

У *четвертому питанні* необхідно розкрити особливості малих фольклорних жанрів для дітей (прислів'я, приказки, загадки, скоромовки, лічилки). Подати поняття пареміографії. Навести приклади таких творів та визначити відмінності між приказками та прислів'ями.

Вивчення *п'ятого питання* передбачає розкриття поняття української народної казки, її особливостей, функції казки, тематику народних казок, їх різновидів, характеристику героїв тощо. Розкрити питання побудови тексту казки та особливості мови казок, окреслити спільне та відмінне в літературній та народній казці.

Практичні завдання

Завдання 1. Виготовити книжку-саморобку (виписати по 3 зразки основних жанрів дитячого фольклору: загадки, прислів'я, лічилки, забавлянки, скоромовки, небилиці, мирилки тощо (оформлення: рукописний або друкований текс, творчій підхід до виконання завдання).

Завдання 2. Скласти есе на тему: «Значення казки для дітей дошкільного віку».

Завдання 3. Заповнити порівняльну таблицю «Народні і літературні казки» (табл. 1)

Таблиця 1

Народні і літературні казки

Народна казка	Літературна казка
Спільне	
Відмінне	

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте історію виникнення фольклору.
2. Назвіть характерні ознаки фольклору.
3. Що розуміємо під терміном «дитячий фольклор»?
4. Які жанри фольклору належать до пареміографії?
5. Яка різниця між прислів'ями і приказками?
6. Коли і ким було вперше згадано термін «казка»?
7. Назвіть методи та прийоми роботи з казкою у закладі дошкільної освіти.

Тести для самоконтролю

1. Хто вперше використав термін «фольклор»?

а) Шарль Перро;
б) Вільям Томс;
в) Брати Грімм.

2. Яка з ознак не належить до характерних ознак фольклору?

а) колективний творець;

б) усна форма поширення;

в) давність походження;

г) герої - складні;

ґ) варіативність;

д) традиційні засоби (будова, звороти, повтори, персонажі);

е) утілення народних уявлень та ідеалів;

є) безпосередній зв'язок між розповідачем та слухачем.

3. Як з грецької мови перекладається термін «паремія»?

а) казка;

б) байка;

в) притча;

г) пісня.

4. Який зі складників у структурі заняття з казкою для дітей старшого дошкільного віку є зайвим?

а) вступна бесіда;

б) читання казки, уточнення та пояснення окремих слів, виразів, розгляд ілюстрацій;

в) повторне читання казки;

г) бесіда морально-етичного змісту;

ґ) ігрова ситуація, виведення морального правила, прислів'я.

5. Хто першим ввів у науковий оббіг термін «дитячий фольклор»?

а) Г. Виноградов;

б) Л. Кіліченко;

в) К. Брентано.

6. Що не належить до пареміографії?

а) прикмети;

б) прокльони;

в) тости;

г) русальні пісні;

ґ) вітання.

Література

Рекомендована література 3, 6 (основна), 17, 29, 35, 44, 56 (додаткова), 3, 6, 7, 8,10, 11, 15, 16 (електронні ресурси).

Тема 3.
МІФОЛОГІЯ

Мета: засвоїти знання про такі поняття, як «міф», «міфологія», розкрити особливості міфів, визначити їхню класифікацію; познайомити з основними джерелами української міфології та пантеоном слов'янських богів; розкрити тематику міфів Давньої Греції і ознайомитися з найцікавішими з них.

План

1. Визначити поняття «міф», «міфологія». Розкрити особливості міфів, їхню класифікацію за змістом.
2. Основні джерела української міфології.
3. Ознайомитись з пантеоном слов'янських і давньогрецьких богів.
4. Міфи Давньої Греції - найяскравіші розповіді про навколишній світ.

Основні терміни і поняття

Алегорія, міф, міфологія, часопростір (хронотоп), міфічна істота, тотем.

Методичні рекомендації

При вивченні *першого питання* необхідно розкрити основні поняття «міф», «міфологія». Визначити особливості міфів, їхню класифікацію за змістом.

У *другому питанні* варто звернути увагу на джерела української міфології, розповісти про історію виникнення міфів.

Вивчення *третього питання* передбачає ознайомлення з пантеоном слов'янських (Рід, Сварог, Перун, Світовид, Дажбог, Білобог, Велес, Лада, Стрибог, Симаргл, Коляда, Ярило, Хорс, Купало, Берегиня, Чорнобог, Мара та ін.) і давньогрецьких (Зевс, Гера, Арес, Гефест, Афіна Паллада, Афродіта, Деметра, Артеміда, Посейдон, Аполлон, Гермес, Гестія, Діоніс, Аїд та ін.) богів.

Четверте питання передбачає розкриття тематики міфів Давньої Греції та характеристики образів. Визначення особливостей композиційної будови та використання художніх засобів виразності в тексті міфів.

Практичні завдання

Завдання 1. Скласти інтелект-карту на тему «Пантеон слов'янських богів» чи «Пантеон богів Давної Греції».

Завдання 2. Підготувати один з міфів для переказу (слов'янська міфологія чи міфологія Давньої Греції).

Завдання 3. Дати порівняльну характеристику міфу і казки. Які спільні і відмінні риси присутні? (табл. 2).

Таблиця 2

Порівняльна характеристика міфу і казки

Міф	**Відмінне**	**Спільне**	**Відмінне**	**Казка**

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте історію виникнення міфів.
2. Окресліть класифікацію міфів.
3. Визначте специфічні риси праслов'янської міфології.
4. Як Ви розумієте поняття «міфічна епоха».
5. Розкрийте поняття «політичний міф».

Тести для самоконтролю

1. На чому заснований міф?

а) на логіці;
б) на фантазії;
в) на переказах та легендах.

2. За поданою характеристикою визначте категорію міфу: «міфи про походження богів».

а) антропологічні;
б) космогінічні;
в) теологічні;
г) есхатологічні

3. За поданою характеристикою визначте категорію міфу: «міфи про потойбіччя та кінець світу».

а) есхатологічні;
б) календарні;
в) культовобіографічні;
г) героїчні.

4. За поданою характеристикою визначте категорію міфу: «міфи про духів, що наповнюють світовий простір».

а) політичний міф;
б) анімістичні;
в) теологічні;

г) есхатологічні.

5. За поданою характеристикою визначте категорію міфу: «форма колективної психіки, яка пояснює політичну реальність цілісними чуттєво-образними засобами».

а) провідні міфи;
б) героїчні міфи;
в) політичний міф;
г) псевдоміфи.

6. **За поданою характеристикою визначте категорію міфу: «пов'язані із конкретними людьми - політичними, державними діячами, лідерами та ін.».**

а) провідні міфи;
б) «ми і вони»;
в) героїчні;
г) псевдоміфи.

Література

Рекомендована література 6 (основна), 10, 16, 30, 34 (додаткова), 3, 5, 8, 15, 16 (електронні ресурси).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.
НОВА УКРАЇНСЬКА ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА

Тема 4.
БІБЛІЯ ЯК ОДНА З НАЙВИЗНАЧНІШИХ ПАМ'ЯТОК СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Мета: розкрити теоретичні поняття про Біблію, її склад та структуру, Проаналізувати відомі притчі Біблії. Визначити виховне та освітнє значення Біблії у духовному розвитку дітей, головні якості духовної людини, формування духовних цінностей. Визначити біблійні мотиви в українській літературі та у творчості Тараса Шевченка.

План

1. Біблія як одна з найвизначніших пам'яток світової літератури.
2. Біблійні сюжети у творах світової літератури.
3. Біблійні мотиви в українській літературі.
4. Біблійні мотиви у творчості Тараса Шевченка.

Основні терміни і поняття

Біблія, притча, Євангеліє.

Методичні рекомендації

У *першому питанні* необхідно зосередити увагу на те, що Біблія є однією з найвизначніших пам'яток світової літератури, розкрити історії її виникнення, композиційну побудову, тематику тощо.

При вивченні *другого питання* необхідно акцентувати увагу на тому, які біблійні сюжети найчастіше зустрічаються у творах світової літератури, навести приклади, зробити аналіз творів.

У *третьому питанні* необхідно звернути увагу на те, які саме біблійні мотиви простежуються у творах української літератури, навести приклади, зробити аналіз творів.

Вивчення *четвертого питання* передбачає аналіз трьох періодів творчості Т. Шевченка і його звернення до біблійних текстів, у яких його приваблював глибокий філософський зміст і висока патетика, співзвучна з його власними настроями. Навести приклади, зробити аналіз творів біблійної тематики Т. Шевченка.

Практичні завдання

Завдання 1. Укласти таблицю «Біблійні мотиви у творах світових та українських письменників» (не менше 5 творів).

Таблиця 3

Біблійні мотиви у творах світових та українських письменників

Автор	**Біблійний мотив**	**Назва літературного твору**
І. Франко	Образ пророка Мойсея	Поема «Мойсей»

Завдання 2. Укласти таблицю «Біблійні мотиви у творах мистецтва» (не менше 5 творів мистецтва).

Таблиця 4

Біблійні мотиви у творах мистецтва

Автор твору мистецтва	**Біблійний мотив**	**Назва твору мистецтва**
Рафаель Санті	Образ Діви Марії	Картина «Сікстинська Мадонна»

Завдання 3. Створити презентацію про історії створення літературних творів чи творів мистецтва з інформації, яка буде подана в завданнях № 1 чи № 2 (за бажанням).

Завдання 4. Під час практичного заняття обрати біблійну історію для дітей, прочитати та створити питання для бесіди після прочитання твору.

Питання для самоконтролю

1. Які події розкривають книги Старого та Нового Завіту?
2. Яке основне завдання Біблії?
3. Хто є автором Біблії? Протягом якого часу була написана Біблія?
4. Як відбувалося поширення Святого Письма в Україні?
5. Назвіть найвідоміші біблійні афоризми.

Тести для самоконтролю

1. Кому з відомих українських філософів належать ці слова про Біблію: «Коли велика справа - панувати над тілами, то ще більша - панувати душами»?

а) В. Вернадський;
б) Г. Сковорода;
в) Ю. Дрогобич.

2. Протягом якого часу була написана Біблія?

а) 100 років;
б) 1500 років;
в) 2000 років;

3. Як з грецької мови перекладається слово «біблія»?

а) збірка книг;
б) збірка творів;
в) Святе Письмо.

4. За скільки днів за Біблією Бог створив увесь світ?

а) за 5;
б) за 6;
в) за 7.

5. Коли до України потрапило Святе Письмо?

а) у VIII ст.;
б) у IX ст.;
в) у X ст.

6. Як називається найпопулярніша дитяча Біблія початку 90-х років минулого століття, яка була перекладена 30 мовами світу і видана накладом близько восьми мільйонів екземплярів?

а) «Священна історія в простих розповідях для читання в школі і вдома» Олександра Соколова;

б) «Закон Божий для сім'ї і школи» Серафима Слобідського.;

в) «Стокгольмська дитяча Біблія».

Література

Рекомендована література 6 (основна), 8, 38, 40 (додаткова література), 2, 4, 8, 16 (електронні ресурси).

Тема 5.
ЖАНР ЛІТЕРАТУРНОЇ КАЗКИ

Мета: засвоїти знання про казку як жанр літератури (фольклору); визначити відмінності між літературною та народною казкою, окреслити їх специфіку; розкрити тему природи в авторській казці другої половини XX початку XXI ст.; з'ясувати поняття «дива» в українській новітній новорічно-різдвяній казці; розкрити історичну тематику української літературної казки.

План

1. Визначення поняття літературна казка. З'ясувати різницю між народною та літературною казкою.
2. Тема природи в авторській казці другої половини XX початку XXI століття.

3. Категорія дива в українській новітній новорічно-різдвяній казці.
4. Історична тема в українській літературній казці.

Основні терміни і поняття

Антропоморфні істоти, казка, література, фольклор, народна казка, літературна казка.

Методичні рекомендації

У *першому питанні* необхідно дати визначення поняття «літературна казка», розкрити її особливості та ознаки; з'ясувати різницю між народною та літературною казкою, створити порівняльну характеристику.

При вивченні *другого питання* необхідно розкрити тему природи в авторській казці означеного періоду, охарактеризувати лексико-семантичні особливості мови таких казок.

У *третьому питанні* необхідно з'ясувати поняття «дива» в українській новітній новорічно-різдвяній казці, акцентувати увагу на традиціях святкування Різдвяних свят, навести приклади новорічно-різдвяних сюжетів світової та української літератури; висвітлити вплив змін у політичному житті країни на розвиток авторської казки окресленої тематики; розкрити ідейний зміст, характеристику персонажів таких творів: «Чому усміхаються ангели» Г. Рис, «Вертеп маленького хлопчика» І. Калинця, «У різдвяну ніч» І. Калинець, «Ковалі щастя» В. Нестайка, «Казка про колядку» З. Мензатюк, «Різдвяна казка» І. Керницького, «Неймовірна новорічна пригода» М. Мучинського.

При вивченні *четвертого питання* необхідно подати особливості літературних казок історичної тематики, висвітлити таку рису як синтез фантастичного та реалістичного (історичний факт), навести приклади творів, згадати казки означеної тематики: М. Вовчок «Кармелюк», «Невільничка», «Маруся», І. Нечуй-Левицький «Запорожець», О. Олесь «Мисливець Хрін та його пси», «Грицеві курчата», І. Багряний «Казка про лелек та Павлика-надрівника», Л. Полтава «Казка про чародія-лиходія, Івасика і Чорне море», Р. Завадович «Коли сходить сонце», О. Мак «Як Олег здобув Царгород», В. Малик «Журавлі-журавлик», Є. Білоус «Тарасове поле», «Лесина пісня», І. Калинець «Данка і Крак», М. Погідний «Гетьманська булава», Л. Храплива-Щур «Ластівочка», «Козак Невмирака» та ін.

Практичні завдання

Завдання 1. Опрацювати статтю Н. Карпинської «Виразне читання вихователя»», скласти тези, підготуватися до обговорення.

Завдання 2. Опрацювати статтю О. Сухомлинського «Кімната казки», написати анотацію, підготуватися до обговорення.

Завдання 3. Прочитати літературну казку історичної тематики (казку обрати самостійно) та скласти питання для створення бесіди з дітьми після прочитання літературного твору (не менше 10 питань).

Завдання 4. Дати порівняльну характеристику народної та літературної казки. Які спільні і відмінні риси присутні? (табл. 5).

Таблиця 5

Порівняльна характеристика народної та літературної казки

Народна казка	Літературна казка
Спільне	
Відмінне	

Питання для самоконтролю

1. Хто з письменників-модерністів першим звернувся до жанру літературної казки?
2. Розкрийте особливості літературних казок?
3. Хто є автором відомих збірок казок «Коли ще звірі говорили», «Сім казок», казок-поем «Лис-Миката», «Абу-Касимові капці», «Коваль Бассім».
4. Які джерела має літературна казка?
5. Що є спільного та відмінного в літературній та народній казці?

Тести для самоконтролю

1. На який період припадає розквіт жанру літературної казки?

а) кінець XIX ст.;

б) кінець XIX початок XX ст.;

в) початок XX ст.

2. Творчість якого українського письменника є скарбницею української літературної казки ?

а) Івана Франка;

б) Івана Нечуя-Левицького;

в) Марка Вовчка.

3. Коли авторська казка утвердилася як літературний жанр?

а) кінець XIX ст.;

б) початок XX ст.;
в) початок XXI ст.

4. Що не належить до відмінних рис авторської казки від народної?
а) автор - письменник;
б) форма створення - писемна;
в) герої - складні;
г) мова - прозова.

5. Авторська казка заснована на…?
а) фольклорних джерелах;
б) цілком оригінальний;
в) усі відповіді правильні;

Література

Рекомендована література 3, 4, 5 (основна), 18, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 37, 44, 56 (додаткова) 2, 3, 5, 8, 11, 15, 16 (інформаційні джерела).

Тема 6.
НОВА УКРАЇНСЬКА ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУР (XIX-XX ст.)

Мета: дати загальну характеристику розвиткові поезії означеного періоду, розкрити основні теми і мотиви; засвоїти поняття байка та розкрити специфіку цього жанру; охарактеризувати творчий доробок Т. Шевченка для дітей; розкрити основні положення творчості Л. Глібова для дітей.

План

1. Загальна характеристика поезії означеного періоду. Назвіть основні теми та мотиви.
2. Визначення поняття «байка», виникнення байки, специфіка жанру.
3. Творчий доробок Т. Шевченка для дітей.
4. Творчість Л. Глібова для дітей.

Основні терміни і поняття

Байка, поема, пейзажна лірика.

Методичні рекомендації

У *першому питанні* подати характеристику поезії XIX початку XX століття, назвати основні теми, які розкриваються у творах та мотиви, якими пронизана поезія означеного періоду.

При вивченні *другого питання* необхідно дати визначення поняттю «байка», розкрити історію виникнення байки як жанру літератури, вказати

специфічні риси цього жанру. Подати інформацію про те, хто з відомих письменників завертався у своїй творчості до жанру байки, навести приклади творів.

У *третьому питанні* подати творчий доробок Т. Шевченка для дітей, теми, які піднімає автору творах для дітей, жанрові особливості творів для дітей; образи та герої, які постають у творах для дітей, їх характеристика; психологізм творів. Навести приклади дитячих творів, аналіз поезій та оповідань для дітей.

При вивченні *четвертого питання* необхідно подати інформацію про життєвий і творчий шлях письменника, особливості творчості Л. Глібова для дітей, розкрити тематику творів, систему образів, подати аналіз обраних творів.

Практичні завдання

Завдання 1. Прочитати твори Т. Шевченка для дітей «Садок вишневий коло хати», «Тече вода з-під явора», «Мені тринадцятий минало», «На великдень на соломі». Зробити аналіз поезій за орієнтовним планом (1 на вибір).

План:

- автор
- рік написання
- жанр
- літературний рід
- тема ліричного твору
- ідея ліричного твору
- основна думка
- висновок: власне ставлення до прочитаного ліричного твору

Завдання 2. Зробіть порівняльну характеристику алегоричної казки про тварин з байкою. Які спільні та відмінні риси? (табл. 6).

Таблиця 6

Порівняльна характеристика алегоричної казки з байкою

	Спільне	Відмінне
Алегорична казка про тварин		
Байка		

Завдання 3. Прочитати байки Л. Глібова «Коник-стрибунець», «Жаба і Віл», «Вовк і лисиця», «Лев та миша» та вірш «Квіткове весілля». Зробити їхній письмовий аналіз (1 байку чи вірш).

Завдання 4. Прочитати казки І. Франка «Заєць і їжак», «Ріпка» з його збірки «Коли ще звірі говорили» та твори «Малий Мирон», «Олівець», автобіографічне оповідання «Отець-гуморист». Підготуватися до обговорення.

Питання для самоконтролю

1. Хто з письменників XIX початку XX століття зображував картини дитинства як суспільної та соціальної драми, засуджував у творах соціальну нерівність?
2. У яких творах означеного періоду відображалося занурення у психологію дитини?
3. Які дитячі журнали набули певного розвитку у період XIX початку XX століття?
4. Назвіть жанрові особливості байки.
5. Визначте тематику творів для дітей письменників XIX початку XX ст..
6. Хто з відомих педагогів-науковців відіграв важливу роль у становленні передової педагогічної системи XIX початку XX ст.?

Тести для самоконтролю

1. Хто з відомих письменників є укладачем першої української читанки?

а) М. Шашкевич;
б) О. Духнович;
в) Ю. Федькович.

2. Який твір І. Манжури є одним з найкращих творів жанру поема-казка?

а) «Казка про хитрого лісовика і про других звірів, та про те, що він їм, а вони йому коїли»;
б) «Іван Голик»;
в) «Трьомсин-богатир».

3. Хто з відомих педагогів-науковців займає важливе місце у становленні передової педагогічної системи другої половини XIX ст.?

а) М. Грушевський;
б) К. Ушинський;
в) І. Франко.

4. Кому з письменників означеного періоду належать ці рядки: «Життя мені мало всміхалося, а діти були тим весняним сонячним промінням, яке зігрівало моє серце».

а) І. Франко;
б) М. Коцюбинський;
в) Л. Глібов.

5. Кого з відомих письменників (письменниць) у дитинстві прозвали «квітчастий королик» через любов до квітів?

а) Леся Українка;

б) Л. Глібов;
в) Чайка Дніпрова.

6. **Хто свої твори писав під псевдонімом «Дідусь Кенир»?**

а) М. Шашкевич;
б) О. Олесь;
в) Л. Глібов.

Література

Рекомендована література 6 (основна), 3, 5, 7, 42, 52, 55 (додаткова), 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 15, 16 (інформаційні джерела).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3.
УКРАЇНСЬКА ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА ХІХ-ХХІ СТОЛІТТЯ

Тема 7.
УКРАЇНСЬКА ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА ХІХ ПОЧАТКУ ХХ СТ.

Мета: засвоїти знання про психологію та внутрішній світ дитини у творах М. Коцюбинського; пригадати життєвий і творчий шлях Лесі Українки, розкрити особливості прозової та поетичної творчості для дітей; визначити та розкрити виховне значення оповідань Костянтина Ушинського для дітей.

План

1. Психологія і внутрішній світ дитини у творах М. Коцюбинського «Харитя», «Ялинка», «Маленький грішник».
2. Життєвий і творчий шлях Лесі Українки. Прозова та поетична творчість для дітей (повідомлення на тему «Леся Українка та її творчість для дітей»)
3. Життєвий та творчий шлях В. Стефаника. Твори В. Стефаника для дітей.
4. Виховне значення оповідань Костянтина Ушинського.

Основні терміни і поняття

Психологізм, сентименталізм, пейзажна лірика.

Методичні рекомендації

У *першому питанні* необхідно висвітлити внутрішній світ дитини у творах М. Коцюбинського «Харитя», «Ялинка», «Маленький грішник»; розкрити через аналіз творів уміле протистояння жорсткому, байдужому, експлуататорському суспільству; показати систему та психологізм образів згаданих творів М. Коцюбинського.

При вивченні *другого питання* необхідно розкрити тему життєвого та творчого шляху Лесі Українки; назвати прозові та поетичні твори для дітей,

зробити ідейно-художній аналіз деяких творів; створити повідомлення на тему «Леся Українка та її творчість для дітей».

У *третьому питанні* розкрити тему життєвого та творчого шляху В. Стефаника; розкрити систему образів, показ дитячої психології та поведінки у творах «Новина», «Мамин син», «Підпис», «Кленові листки», «Пістунка», «Діточа пригода», «Шкільник», «Лесева фамілія» - короткий огляд та аналіз творів».

При вивченні *четвертого питання* необхідно звернути увагу на виховне значення оповідань К. Ушинського, систему образів та ідейно-художній зміст його творів; розкрити особливості роботи К. Ушинського над текстами творів. Навести приклади творів та зробити аналіз деяких з них.

Практичні завдання

Завдання 1. Опрацюйте статтю О. Таллера «Здрастуй, книго!». Складіть тези після прочитання статті.

Завдання 2. Прочитати казки Лесі Українки «Лілея», «Біда навчить», вірші «Мамо, іде вже зима», «Літо краснеє минуло», «Вишеньки»; твори К. Ушинського «Півник і курочка», «Умій почекати», «Півень і кіт», «Чотири бажання», «Куй залізо поки гаряче», «Як сорочка в полі виросла». Скласти своє завершення твору (1 на вибір) або скласти власну казку обравши 3-4 героя з різних художніх творів.

Завдання 3. Розробити конспект бесіди після прочитання літературного твору (один на вибір з творів М. Коцюбинського, Лесі Українки, К. Ушинського, В. Стефаника).

Питання для самоконтролю

1. Назвіть тематику творів М. Коцюбинського, Лесі Українки, В. Стефаника, К. Ушинського для дітей? Яку ідейну спрямованість мають ці твори?
2. Яке виховне значення несуть в собі твори для дітей К. Ушинського?
3. Які дитячі журнали набули популярності у XIX початку XX ст.?
4. Розкрийте жанрову розмаїтість творів для дітей кінця XIX початку XX ст.?
5. За рахунок чого відбувалося жанрове і тематичне збагачення творів дитячої літератури означеного періоду?

Тести для самоконтролю

1. Кого в українській літературі називали майстром психологічної прози?

а) Лесю Українку;

б) В. Винниченка;

в) М. Коцюбинського;

2. Першу книжку якого автора благословив на світ Іван Франко?

а) Лесі Українки;

б) М. Коцюбинського;
в) К. Ушинського.

3. Хто з відомих педагогів-письменників вважав, що викладання рідної мови «становить предмет головний, центральний, який входить в усі предмети і збирає в собі їх результати»?

а) М. Коцюбинський;
б) К. Ушинський;
в) В. Винниченко.

4. Хто є автором творів «Чередничка», «Вівчарик», які висвітлюють увесь трагізм сирітського життя дітей?

а) Я. Щоголев;
б) А. Тесленко;
в) М. Черемшина.

5. До якого періоду належать перші спроби критики, узагальнення і вивчення розвитку української дитячої літератури ?

а) XIX с.;
б) кінець XIX початок XX ст.;
в) XX ст.

Література

Рекомендована література 6 (основна), 7, 9, 11, 13, 18, 28, 41, 47, 51, 53, 54 (додаткова), 5, 8, 11, 15, 16 (інформаційні джерела).

Тема 8.
УКРАЇНСЬКА ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА XX-XXI СТ.

Мета: засвоїти знання про тематичне розмаїття творів Г. Бойка та П. Воронька; висвітлити життєвий і творчий шлях Д. Паличка, дізнатися про історію створення поетичних збірок та написання казок для дітей; здійснити загальний огляд життєвого та творчого шляху В. Симоненка, розкрити основні мотиви творчості, історія написання віршованих казок та поезії для дітей.

План

1. Тематика творів П. Воронька для дітей.
2. Тематичне розмаїття творів Г. Бойка для наймолодших читачів.
3. Життєвий і творчий шлях Д. Павличка. Збірки поезій і казок для дітей.
4. Життєвий та творчий шлях В. Симоненка. Загальний огляд. Поезія та віршовані казки В. Симоненка для дітей.
5. Життєвий та творчий шлях В. Нестайка.

Основні терміни і поняття

Віршована казка, п’єса-казка, поет-пісняр, революційна казка, історичні оповідання.

Методичні рекомендації

У *першому питанні* необхідно висвітлити тематику творів П. Воронька для дітей, де переплітається реальність і фантастика, розкрити систему образів, подати ідейно-художній аналіз казок «Чотири вітри», «Казка про Чугайстра» та аналіз поетичних творів «Наша мама», «У нас зробили дощ», «Берізка», «Поливала я порічки» та ін.

При вивченні *другого питання* необхідно висвітлити, до яких жанрів художньої літератури звертався у своїй творчості Г. Бойко, які теми піднімаються у творах письменника і чому його називають «неперевершений майстер сміху для дітей».

У *третьому питанні* розкрити тему життєвого та творчого шляху Д. Павличка. Висвітлити інформацію про створення збірок поезій і казок для дітей, пригадати такі твори, як: поема-казка «Золоторогий олень», твори «Дядько Дощ», «Де найкраще місце на землі», «Пригоди кота Мартина» та ін.

При вивченні *четвертого питання* необхідно звернути увагу на основні віхи життя і творчості В. Симоненка, розповісти про нелегку долю письменника. окреслити творчий доробок В. Симоненка, звернути увагу на твори для дітей, розкрити систему образів, тематику та ідейну спрямованість творів. Згадати такі твори письменника для дітей, як: «Цар Плаксій та Лоскотон», «Подорож у країну Навпаки», «Казка про Дурила» та ін.

У *п’ятому питання* необхідно розкрити життєвий і творчий шлях В. Нестайка, історію написання казки «В країні сонячних зайчиків»; розкрити тематику та подати ідейний аналіз твору.

Практичні завдання

Завдання 1. Прочитати казки В. Симоненка «Подорож у країну навпаки» та «Цар Плаксій та Лоскотон, зробити ідейно-художній аналіз одного з творів.

Завдання 2. Прочитайте оповідання В. Нестайка «Ябеда». Складіть питання для бесіди за прочитаним твором (не менше 10 питань).

Завдання 3. Прочитайте віршовану казку Н. Забіли «Черевик, соломинка та булька» та напишіть власний висновок про проблеми, які у ній порушуються.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте особливості розвитку української дитячої літератури початку ХХ ст.

2. Які події 20-х років ХІХ ст. стали ознакою відродження української державності і пов’язаною з нею національною політикою, що впливали на функціонування літературної мови в літературі, освіті, війську, релігії і взагалі в державі?

3. Хто з письменників означеного періоду входив до Празької та Нью-Йоркської літературних груп?

4. Які потужні видавництва для дітей починають свою діяльність усередині ХХ ст.?

5. Які жанри літератури набувають поширення на початку ХХ с.?

6. Розкрийте тему покоління шістдесятників.

7. Охарактеризуйте три періоди літературного процесу ХХ ст.

Тести для самоконтролю

1. У який період розвитку літературного процесу з'явилися перші пригодницькі та науково-фантастичні твори?

а) 30-ті роки ХХ ст.;
б) 20-ті роки ХХ ст.;
в) 20-ті роки ХХІ ст.

2. Який жанр літератури набуває поширення на початку ХХ ст.?

а) казка;
б) поема-казка;
в) революційна казка.

3. До якого літературного угрупування за кордоном належать наступні письменники: Ю. Клен, О. Олесь, О. Ольжич, О. Теліга, Є. Маланюк та ін.?

а) Празька школа;
б) Нью-Йоркська школа;
в) шістдесятники.

4. До якого літературного угрупування за кордоном належать наступні письменники: Ю. Тарнавський, В. Вовк, О. Ольжич, О. Коверко, М. Царинник та ін.?

а) Празька школа;
б) Нью-Йоркська школа;
в) шістдесятники.

5. Якому етапу літературного процесу ХХ ст. належать подана характеристика: «ідеологізація літератури для дітей, установка на викорінення національної свідомості, фізичне винищення національної, культурної еліти України»?

а) початок ХХ ст.;
б) середина ХХ ст.;
в) кінець ХХ ст.

6. Якому етапу літературного процесу ХХ ст. належать подана характеристика: «економічний занепад видавничої діяльності, що спричинив літературний спад і неефективність галузі та зумовив наплив на інтелектуальний ринок іноземних літературних цінностей»?

а) початок ХХ ст.;
б) середина ХХ ст.;
в) кінець ХХ ст.

7. Якому етапу літературного процесу ХХ ст. належать подана характеристика: «бурхливий розвиток літературної галузі, впровадження нових жанрів, створення перших видавництв для дітей, та впровадження нових періодичних видань для найменшої читацької аудиторії»?

а) початок ХХ ст.;

б) середина ХХ ст.;

в) кінець ХХ ст.

Література

Рекомендована література 3, 4 (основна), 12, 15, 41, 45, (додаткова), 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 15, 16 (інформаційні джерела).

Тема 9.
СПЕЦИФІКА ПРИГОДНИЦЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Мета: засвоїти знання про жанрову природу пригодницької літератури, визначити основні її ознаки; дізнатися про життєвий творчий шлях письменників пригодницької літератури для дітей: А. Дімарова, А. Костецького, О. Бердник, К. Ковальської.; створити огляд творів пригодницької прози.

План

1. Жанрова природа пригодницької прози.
2. Життєвий і творчий шлях А. Дімарова. Огляд пригодницьких творів для дітей «Друга планета», «Три грані часу» та ін.
3. Життєвий та творчий шлях А. Костецького та його твір «Мінімакс – кишеньковий дракон, або День без батьків» та ін.
4. Життя та творчість О. Бердник та його пригодницький твір для дітей «Дивні Грицеві пригоди».
5. Основні віхи життєвого та творчого шляху К. Ковальської. Огляд та аналіз твору «Канікули прибульців із Салатти».

Основні терміни і поняття

Пригодницька література, фентезі.

Методичні рекомендації

У *першому питанні* необхідно висвітлити жанрову природу пригодницької прози, структуру творів; розкрити ідеологічні та дидактичні аспекти пригодницького жанру.

При вивченні *другого питання* необхідно розкрити тему життєвого та творчого шляху А. Дімарова; познайомити з особливостями його дитячої прози, поринути у чарівний світ творів письменника на матеріалах творів «Друга планета», «Три грані часу» розкрити авторську манеру письма.

У *третьому питанні* потрібно звернути увагу на віхи життя та творчості А. Костецького; розкрити систему образів захопливої оповіді «Мінімакс –

кишеньковий дракон, або День без батьків», окреслити проблеми, які піднімаються у творі.

При вивченні *четвертого питання* необхідно звернути увагу на авторську манеру письма пригодницьких творів для дітей О. Бердника; зробити огляд життя та творчості письменника, а також огляд пригодницького твору для дітей «Дивні Грицеві пригоди».

6. У *п'ятому питанні* необхідно висвітлити основні віхи життєвого та творчого шляху К. Ковальської, окреслити авторську манеру письма; зробити огляд та аналіз твору «Канікули прибульців із Салатти».

Практичні завдання

Завдання 1. Після прочитання творів пригодницької літератури, створити власний твір пригодницької прози.

Завдання 2. Прочитати будь-який твір пригодницької літератури. Розробити конспект бесіди після прочитання твору.

Питання для самоконтролю

1. Дайте загальну характеристику пригодницької літератури.
2. Розкрийте жанрові ознаки пригодницької літератури.
3. У який період в Україні почав свій розвиток літературний жанр фантастичної літератури?
4. Хто з письменників звертався у своїй творчості до жанру пригодницької літератури?
5. Дайте характеристику пригодницько-шкільним творам.
6. Наведіть приклади пригодницько-шкільних творів В. Нестайка, Я. Стельмаха.

Тести для самоконтролю

1. Коли розпочалася ідентифікація пригодницької прози у світовій літературі?

а) XVIII ст.;
б) XIX ст.;
в) XX ст.

2. Яка з перерахованих ознак не належить до пригодницької літератури?

а) гостра фабула;
б) швидкий і несподіваний розвиток подій;
в) глибокий психологізм;
г) мотиви переслідування;
д) загадка, таємниця.

3. Яка дата вважається роком народження пригодницької літератури в Україні?

а) 1026 р.;

б) 1936 р.;
в) 1940 р.

4. З іменами яких письменників пов'язане зародження пригодницької літератури в Україні?
а) О. Бойко, В. Нестайко;
б) Ю. Смолич, О. Копиленко, М. Трублаїні;
в) М. Пригара, Е. Андієвська.

5. Вкажіть період, коли пригодницько-шкільні твори посіли особливе місце в прозовому доробку українських письменників?
а) XIX с.;
б) початок XX ст.;
в) друга половина XX ст.

Література

Рекомендована література 6 (основна), 6, 46, 50 (додаткова), 5, 8, 10, 15, 16.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4.
УКРАЇНСЬКА ТА ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ДІТЕЙ

Тема 10.
ФЕНТЕЗІ В ЛІТЕРАТУРІ ДЛЯ ДІТЕЙ ТА ЮНАЦТВА

Мета: засвоїти знання про життєвий та творчий шлях письменників пригодницької літератури для дітей: О. Ільченка, Л. Дереша, Г. Погутяг, М. Дяченко, С. Дяченка; створити огляд творів-фентезі для дітей.

План

1. Життєвий і творчий шлях О. Ільченка. Огляд пригодницьких творів для дітей.
2. Життєвий та творчий шлях Любка Дереша. Його твір «Дивні дні Гані Грак» та ін.
3. Життя та творчість Г. Погутяг та її пригодницькі твори для дітей.
4. Основні віхи життєвого та творчого шляху Марини та Сергія Дяченків. Огляд та аналіз творів.

Основні терміни і поняття

Пригодницька література, фентезі.

Методичні рекомендації

При вивченні *першого питання* необхідно розкрити тему життєвого та творчого шляху О. Ільченка; познайомити з особливостями його дитячої прози,

поринути у чарівний світ творів письменника на матеріалах твору «Таємниця старої обсерваторії», розкрити авторську манеру письма.

У *другому питанні* потрібно звернути увагу на віхи життя та творчості Любка Дереша; розкрити систему образів захопливої оповіді «Дивні дні Гані Грак», окреслити проблеми, які піднімаються у творі.

При вивченні *третього питання* необхідно звернути увагу на авторську манеру письма пригодницьких творів для дітей Г. Погутяг; зробити огляд життя та творчості письменниці, а також огляд пригодницьких творів для дітей («Втеча звірів, або Новий бестіарій: казкова повість», «Лелечка і Мацько», «Королівство», «Книгоноші з Королівства» та ін.).

У *четвертому питанні* необхідно висвітлити основні віхи життєвого та творчого шляху Марини та Сергія Дяченків, окреслити авторську манеру письма; зробити огляд та аналіз творів.

Практичні завдання

Завдання 1. Створити буктрейлер до будь-якого пригодницького твору для дітей, використовуючи онлайн веб-сервіси PowerPoint, Windows Movie Maker, Canva та ін. та мобільні додатки.

Завдання 2. Прочитати будь-який твір пригодницької літератури. Написати відгук на прочитаний твір.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте особливості жанру фентезі.
2. Що є основою фентезі?
3. З якою метою створюється фентезі?
4. Які різновиди фентезі існують? Дайте їм характеристику.
5. Які українські письменники зверталися у своїй творчості до жанру фентезі?
6. Назвіть приклади творів фентезі зарубіжної дитячоїлітератури.

Тести для самоконтролю

1. Хто вважається найяскравішим представником жанру фентезі у світовій літературі?

а) Жюль Верн;
б) Джоан Роулинг;
в) Джон Р. Р. Толкін.

2. На який період припадає розвиток фентезі в Україні?

а) кінець XIX ст.;
б) початок XX ст.;
в) кінець XX початок XXI ст.

3. Який з перелічених нижче різновидів фентезі є зайвим?

а) епічне фентезі;
б) героїчне фентезі;

в) розповіді жахів;
г) психологічне фентезі;
д) гумористичне фентезі;
е) дитяче фентезі;
є) філософське фентезі;
ж) історичне фентезі.

4. Персонажем якого твору є кіт Мор-Мор?
а) Г. Погутяг «Королівство»;
б) Л. Дереша «Дивні дні Гані Грак»;
в) М. Рибалко «Подорож туди, де сніг».

5. Кого з письменником пригодницької літератури називають «найсамобутнішим і найутаємниченішим мислителем новітньої літературної доби»??
а) Г. Погутяг;
б) Л. Дереша;
в) О. Денисенка.

Література

Рекомендована література 3, 4, 6 (основна), 21, 41, 49, (додаткова), 2, 3, 5, 6, 8, 10, 14, 15, 16 (інформаційні джерела).

Тема 11.
ЗАРУБІЖНА ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА XVII-XIX СТОЛІТЬ

Мета: засвоїти знання про життєвий та творчий шлях письменників зарубіжної дитячої літератури XVII-XIX ст.: Г. К. Андерсена, Ш. Перро, Якоба і Вільгельма Грімм; створити огляд творів для дітей; окреслити тематику та проблематику творів.

План

1. Витоки жанру казки у зарубіжній літературі XVII – XIX століть.
2. Історія написання казки «Гидке каченя» Г. К. Андерсена.
3. Творче сходження відомого казкаря Ш. Перро. Особливості його казок.
4. Розмаїття образів казок одних з найвідоміших казкарів Європи Якоба та Вільгельма Грімм. Фольклорні витоки їх казок.

Основні терміни і поняття

Фольклор, літературна казка, романтизм, реалізм, просвітництво.

Методичні рекомендації

При вивченні *першого питання* необхідно розкрити тему витоків жанру казки у зарубіжній літературі XVII – XIX століть.

У *другому питанні* потрібно розкрити життєвий та творчий шлях Г. К. Андерсена; розповісти про історію написання казки «Гидке каченя».

При вивченні *третього питання* необхідно звернути увагу на авторську манеру письма Ш. Перро; зробити огляд життя та творчості письменника, а також огляд його казок та визначення їх особливостей.

У *четвертому питанні* необхідно висвітлити основні віхи життєвого та творчого шляху одних з найвідоміших казкарів Європи Якоба та Вільгельма Грімм, окреслити фольклорні витоки їх казок; розкрити розмаїття образів.

Практичні завдання

Завдання 1. Читати твори зарубіжних письменників для дітей Братів Грімм, Ш. Перро, Г. К. Андерсена.

Завдання 2. Скласти конспект літературного квесту для дітей старшого дошкільного віку за тематикою та репертуаром зарубіжної літератури для дошкільників.

Завдання 3. Створити картотеку літературних творів для прочитання дітям письменників означеного періоду (табл. 7).

Таблиця 7

Картотека творів зарубіжної дитячої літератури XVII – XIX століть

Автор	Назва творів для читання
Брати Грімм	«Хлопчик-Мізинчик», «Білосніжка», «Спляча красуня», «Рапунцель», «Червона шапочка», «Попелюшка», «Кішка й мишка в дружбі», «Заєць та їжак», «Вовк і семеро козенят», «Бременські вуличні музиканти», «Шість лебедів», «Шестеро увесь світ обійдуть», «Гензель і Гретель», «Три ледарі», «Розумна Ельза», «Дурень Ганс», «Семеро хоробрих», «Старий дід і внучок», «Невдячний син», «Розумна дочка селянська».

Питання для самоконтролю

1. Коли з’явилися перші згадки про літературну казку?
2. Дайте загальну характеристику епохи романтизму.
3. Розкрийте питання дослідження та збирання фольклору братами Грімм.
4. Розкрийте питання полеміки навкруги трактату Ш. Перро «Порівняння давніх і нових у питаннях мистецтва і наук».
5. Дайте характеристику системи образів у творах Г. К. Андерсена.
6. Який твір Г. Х. Андерсена вважається автобіографічним? Чому?

Тести для самоконтролю

1. Який ідейний та художній напрям європейської та американської культури сприяв виникненню літературної казки?

а) романтизм;
б) сентименталізм;
в) класицизм.

2. Хто з письменників вважається основоположником літературної казки?

а) брати Грімм;
б) Г. К. Андерсена;
в) Ш. Перро.

3. У творчості яких письменників збірник казок став побічним продуктом лінгвістичних досліджень?

а) Г. К. Андерсен;
б) брати Грімм;
в) Ш. Перро.

4. Від кого брати Грімм вперше почули історію про червоний капелюшок?

а) від дружини Вільгельма;
б) від бабусі, яка жила поруч;
в) від батька братів Грімм.

5. Символом творчості якого письменника вважається русалонька?

а) брати Грімм;
б) Ш. Перро;
в) Г. К. Андерсен.

6. Яка казка схожа за фольклорними мотивами на поетичну драму Лесі Українки «Лісова пісня»?

а) «Попелюшка» Ш. Перро;
б) «Спляча красуня» Ш. Перро;

в) «Русалонька» Г. К. Андерсен;
г) «Білосніжка» братів Грімм.

Література

Рекомендована література 1, 2 (основна), 3, 5, 7, 10, 11, 15, 16 (інформаційні джерела).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 5.
ЗАРУБІЖНА ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА

Тема 12.
ТВОРИ ДЛЯ ДІТЕЙ ПИСЬМЕННИКІВ СВІТУ ХХ-ХХІ СТОЛІТТЯ

Мета: засвоїти знання про життєвий та творчий шлях письменників світу ХХ-ХХІ ст.: Р. Кіплінг, Захаріаса Топеліуса, Астрід Ліндґрен; створити огляд творів для дітей; окреслити тематику та проблематику творів, розкрити характеристику образів.

План

1. Життєвий та творчий шлях Редьярда Кіплінга.
2. Життєвий та творчий шлях чеської письменниці Божени Нємцової.
3. Творчість Захаріаса Топеліуса.
4. А. Ліндґрен та її твір «Малюк і Карлсон, який живе на даху».

Основні терміни і поняття

Фентезі, казка, роман, Пулітцерівська премія.

Методичні рекомендації

При вивченні *першого питання* необхідно висвітлити життєвий і творчий шлях Р. Кіплінга, зробити огляд творів для дітей «Книга джунглів», «Друга книга джунглів».

У *другому питанні* потрібно розкрити життєвий та творчий шлях Б. Нємцової; зробити огляд збірки казок «Чеськи казка», розкрити розмаїття образів.

При вивченні *третього питання* необхідно звернути увагу на авторську манеру письма фінського письменника Захаріаса Топеліуса; зробити огляд життя та творчості письменника, а також огляд його казок та визначення їх особливостей та системи образів.

У *четвертому питанні* необхідно висвітлити основні віхи життєвого та творчого шляху шведської дитячої письменниці, захисниці прав дітей та тварин Астрід Лінґрен; зробити огляд творів письменниці; розкрити історію написання твору «Малюк і Карлсон, який живе на даху».

Практичні завдання

Завдання 1. Розробити бесіду на морально-етичну тему з орієнтовними відповідями за прочитаною казкою Божени Нємцової «Мудрий золотар».

Завдання 2. Прочитати одну на вибір казку фінляндського письменника Захаріуса Топеліуса і вигадати своє завершення історії. (Короткий переказ казки та власне завершення (ваш текст завершення історії повинен становити не менше 2-х абзаців друкованого тексту).

Завдання 3. Створити літературну вікторину на основі казок «Малюк і Карлсон, який живе на даху» та «Аліса в Країні Див».

Завдання 4. Створити кроссенси на 3 обрані твори письменників, які були згадані у темах до практичних занять № 11-12.

Питання для самоконтролю

1. Як вплинула репортерська служба Р. Кіплінга на його літературну кар'єру?
2. Розкрийте «закон джунглів», спираючись на ідею твору «Книга джунглів» Р. Кіплінга.
3. Розкрийте історію становлення Б. Нємцової як письменниці. Хто своєю творчість вплинув на майбутню письменницю?
4. Розкрийте тематику творів З. Топеліуса. Хто є головними та другорядними героями його творів?
5. А. Ліндґрен вважала, що «не можна сидіти і вигадувати якісь історії. Слід поринути у своє власне дитинство». Як Ви розумієте цей вислів?

Тести для самоконтролю

1. Про якого письменника або письменницю йдеться : «… подарував (подарувала) світові руду шалену дівчинку з кісками, доньку капітана, яка живе разом з мавпочкою паном Нільссоном і конем; дівчину-розбійницю Роню й капризну бешкетну Лотту»?

а) Дж. К. Роулінг;
б) Льюїс Керрол;
в) Астрід Ліндгрен.

2. Захопленням якого письменника була фотографія?

а) Льюїс Керрол;
б) Захаріаса Топеліуса;
в) Божена Нємцова.

3. Визначте жанр твору «Малюк і Карлсон, який живе на даху»?

а) казка-повість;
б) повість;
в) дитячий роман.

4. Хто з письменників (письменниць) означеної доби цікавився українською культурою, зокрема народною прозою а також зробив

(зробила) опис українських обрядів – сватання та весілля у нарисі «Картини зі словацького життя»?

а) Захаріас Топеліус;
б) Астрід Ліндґрен;
в) Божена Нємцова.

5. Хто з письменників залишив посаду ректора, щоб присвятити себе літературній праці?

а) Захаріас Топеліус;
б) Астрід Ліндґрен;
в) Божена Нємцова.

6. Визначте назву книги, в якій оповідання – це байки, в яких тварини зображені в антропоморфній манері, навчають морального уроку.

а) «Дитячі та родинні казки» братів Грім;
б) «Казки матінки моєї Гуски» Ш. Перро;
в) «Книга джунглів» Р Кіплінга;
г) «Чеські казки» Б. Нємцової.

Література

Рекомендована література 1, 2 (основна), 36 (додаткова), 4, 5, 7, 8, 15, 16 (інформаційні джерела).

Тема 13.
ОГЛЯД СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Мета: засвоїти знання про популярні жанри і види дитячої літератури; визначити роль художньої літератури у здійсненні всебічного розвитку дітей; окреслити сучасний стан популяризації дитячої літератури та читання книг загалом; зробити огляд творчості сучасних дитячих письменників.

План

1. Популярні жанри і види дитячої літератури.
2. Роль художньої літератури у здійсненні всебічного розвитку дітей.
3. Популяризація творів сучасної дитячої літератури.
4. Огляд творчості сучасних дитячих письменників.

Основні терміни і поняття

Дитячі видавництва, літературний конкурс, перекладні твори.

Методичні рекомендації

При вивченні *першого питання* необхідно висвітлити популярні жанри і види дитячої літератури загалом: казка та казкова повість, сюжетний вірш, пейзажна лірика, віршоване оповідання, оповідання про тварин і природу, твори про школу («шкільна повість»), пригодницькі та детективні повісті і романи, наукова фантастика, гумористичні твори.

У *другому питанні* потрібно розкрити роль художньої літератури у здійсненні всебічного розвитку дітей; вказати на те, що художні твори відіграють в житті дітей дошкільного віку дуже важливу роль, більшу ніж у дорослих, адже фольклор та літературні твори розкривають духовний світ перед дитиною, а також виконують і дидактичну функцію.

При вивченні *третього питання* необхідно звернути увагу сучасний стан популяризації дитячої літератури та читання книг загалом; подати перелік різних за формою і змістом практик, що можуть бути використані для популяризації читання серед дітей та підлітків.

У *четвертому питанні* необхідно розкрити основні віхи життєвого та творчого шляху сучасних дитячих письменників та зробити огляд їх творів: Андрій Кокотюха «Таємниця козацького скарбу», Сашко Дерманський «Чудове Чудовисько», Мар'яна Савка «Казки про Старого Лева», Іван Малкович і Софія Ус «Велике місто, маленький зайчик. Або мед для мами», Софія Андрухович і Мар'яна Прохасько «Сузір'я Курки».

Практичні завдання

Завдання 1. Створити доповідь про життя та творчість одного з сучасних дитячих письменників у вигляді презентації (5-8 слайдів).

Завдання 2. Прочитати твір сучасного дитячого письменника та скласти не менше 10 питань за твором з орієнтовними відповідями.

Завдання 3. Написати власний твір для дітей дошкільного віку (вірш, казку, оповідання тощо).

Питання для самоконтролю

1. Які події спричинили кризу книговидання 90-х років XXI ст.
2. Які сучасні дитячі видавництва Ви знаєте?
3. Назвіть сучасні журнали для дітей.
4. Розкрийте роль художника-ілюстратора в оформленні дитячої книжки.
5. Назвіть дієві практики, які можна використати для популяризації художньої літератури та читання серед дітей та підлітків.

Тести для самоконтролю

1. Кому з сучасних українських дитячих письменників було присуджено премію Кабінету Міністрів імені Лесі Українки за літературно-мистецькі твори для дітей та юнацтва?

а) Вадиму Карпенко;
б) Дмитру Чередниченко;
в) Івану Малковичу.

2. Хто з відомих письменників (письменниць) є співзасновником та головним редактором «Видавництва Старого Лева» ?

а) Зірка Мензатюк;
б) Іван Андрусяк;
в) Мар'яна Савка.

3. Хто з сучасних українських письменників є автором книжок «Чудове Чудовисько», «Танок Чугайстра», «Володар макуци, або Пригоди вужа Ониська» та ін.?

а) Олександр Дерманський;
б) Андрій Кокотюха;
в) Олександр Гавриш.

4. Хто з відомих сучасних письменників (письменниць) захоплюється малюванням, створює розмальовки та ілюструє власні книжки?

а) Андрій Кокотюха;
б) Марина Павленко;
в) Іван Андрусяк.

5. Хто з відомих сучасних письменників заснував у 1992 р. власне видавництво «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА»?

а) Леся Воронина;
б) Вадим Карпенко;
в) Іван Малкович.

6. Хто з відомих сучасних письменників (письменниць) під псевдонімом Гаврило Ґава написав (написала) понад сто сюжетів коміксів, що впродовж 13 років з'являлися на сторінках журналу «Соняшник»?

а) Леся Воронина;
б) Галина Малик;
в) Сергій Дяченко;
г) Степан Працюк.

Література

Рекомендована література 3, 4, 5 (основна), 21, 31, 41 (додаткова), 3, 7, 8, 10, 11, 13, 14, 15, 16 (інформаційні джерела).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 6.
ТВОРИ ЛІНИ КОСТЕНКО ДЛЯ ДІТЕЙ
ТЕАТРАЛІЗОВАНА ДІЯЛЬНІСТЬ ДОШКІЛЬНИКІВ

Тема 14.
ТВОРЧІСТЬ ЛІНИ КОСТЕНКО

Мета: засвоїти знання про життєвий і творчий шлях Ліни Костенко; розкрити історію створення збірки «Бузиновий цар»; визначити значення творчості Л. Костенко для розвитку української літератури.

План

1. Життєвий і творчий шлях Ліни Костенко.
2. Збірка творів для наймолодших читачів «Бузиновий цар».
3. Значення творчості Л. Костенко для розвитку української літератури.

Основні терміни і поняття

Шістдесятництво, дисидент, діаспора, аполітичність.

Методичні рекомендації

При вивченні *першого питання* необхідно висвітлити життєвий і творчий шлях Ліни Костенко, зробити огляд творів, визначити особливості авторського стилю письменниці.

У *другому питанні* потрібно розкрити історію створення збірки для наймолодших читачів «Бузиновий цар»; окреслити джерела ідей та мотивів творів збірки; читання та аналіз декількох творів зі збірки «Бузиновий цар».

При вивченні *третього питання* необхідно звернути увагу на значення творчості Л. Костенко для розвитку української літератури; визначити особливості самобутнього стилю письменниці, прикметною рисою якого є інтелектуалізм – злети думки, яка в трагічних історичних подіях минулого, намагається знайти сенс буття людини, нації і навіть людства.

Практичні завдання

Завдання 1. Читати поезії письменниці зі збірки «Бузиновий цар». Складіть ліричну казку за змістом будь-якого вірша зі збірки «Бузиновий цар».

Завдання 2. Дослідити мову творів письменниці зі збірки «Бузиновий цар». Знайти індивідуально-авторські новотвори, дані ввести у таблицю (табл. 8).

Таблиця 8

Дослідження мови поезії збірки «Бузиновий цар» Л. Костенко

Назва поезії	Приклад новотвору
«Ліс на світанку»	дощ грибнесенький

Завдання 3. Написати відгук після прочитання збірки «Бузиновий цар» Л. Костенко (Які враження на вас справили ці твори? Який саме твір запам'ятався більше? Чому? Які почуття виклали вірші для дітей? Як Ви можете використати цей матеріал художньої літератури у Вашій майбутній професійній діяльності?).

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте вплив руху «шістдесятників» на розвиток культури 60-х років XX ст.
2. Чому на тривалий час Ліна Костенко вийшла з літературного життя країни?
3. Коли і якими творами відбувся другий дебют Ліни Костенко в літературі?
4. Розкрийте історію створення збірки для дітей «Бузиновий цар».

Тести для самоконтролю

1. Кому з сучасних українських дитячих письменників було присуджено премію Кабінету Міністрів імені Лесі Українки за літературно-мистецькі твори для дітей та юнацтва?

а) Вадиму Карпенко;
б) Дмитру Чередниченко;
в) Івану Малковичу.

2. Хто з видатних поетів-шістдесятників писав: « Її третя книга має принципове значення. Уже одним фактом свого існування вона перекреслює всю тріскучу і плаксиву писанину деяких ліриків…» ?

а) Дмитро Павличко;
б) Василь Симоненко;
в) Іван Драч.

3. Який твір Ліни Костенко в 1987 році було відзначено державною премією України ім. Т. Г. Шевченка?

а) роман у віршах «Маруся Чурай»;
б) збірка «Сад нетанучих скульптур»;
в) збірка «Бузиновий цар»;
г) збірка «Неповторність».

4. У роки застою і стагнації Ліна Костенко пішла у внутрішню еміграцію, ім'я поетеси не згадувалось протягом?

а) 5 років;
б) 16 років;
в) 7 років.

5. Поет, літературознавець Оксана Пахльовська — це?

а) мати Ліни Костенко;
б) дочка Ліни Костенко;
в) сестра Ліни Костенко.

6.З якої поезії Ліни Костенко ці рядки:
«Не знаю я, що буде після нас,
в які природа убереться шати.
Єдиний, хто не втомлюється - час.
А ми живі, нам треба поспішати»?

а) «Життя іде і все без коректур»;
б) «Світлий сонет»;
в) «Пастораль XX століття»;
г) «Кольорові миші».

Література

Рекомендована література 2, 19 (додаткова), 2, 3, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 15, 16 (інформаційні джерела).

Тема 15.
ТЕАТРАЛІЗОВАНА ДІЯЛЬНІСТЬ ДОШКІЛЬНИКІВ

Мета: засвоїти знання про форми, методи, принципи організації театралізованої діяльності дітей дошкільного віку в освітньому процесі закладу дошкільної освіти.

План

1. Розвивальний потенціал театралізованих ігор.
2. Принципи театралізованої діяльності дошкільників.
3. Організація театралізованої діяльності дошкільників у різних вікових групах.
4. Місце і роль лялькового театру в освітньому процесі закладу дошкільної освіти.

Основні терміни і поняття

Театр, театралізація, драматизація (гра-драматизація), актор, роль, режисер, декоратор, декорація, пантоміма, міміка.

Методичні рекомендації

При вивченні *першого питання* необхідно розкрити значення театралізованої діяльності дошкільників, яка виступає як специфічний вид дитячої активності і є одним з найулюбленіших видів творчості дітей, а також є могутнім засобом мовленнєвого розвитку дошкільників.

У *другому питанні* потрібно розкрити принципи театралізованої діяльності дошкільників і яку роль вони відіграють при роботі з дітьми.

При вивченні *третього питання* необхідно звернути увагу на організацію театралізованої діяльності дошкільників у різних вікових групах, окреслити особливості взаємодії з дітьми різного віку; визначити завдання, методи та прийоми роботи з театралізованої діяльності у ЗДО.

У *четвертому питанні* необхідно висвітлити місце і роль лялькового театру в освітньому процесі закладу дошкільної освіти; подати загальну характеристику лялькового театру, його видів; розкрити закони лялькового театру; окреслити принципи організації і показу лялькових вистав у ЗДО.

Практичні завдання

Завдання 1. Опрацювати статтю (створити тези) Н. Карпинської «Гра-драматизація як засіб розвитку творчих здібностей дітей».

Завдання 2. Розробити конспект заняття з театралізованої діяльності для дітей старшого дошкільного віку.

Завдання 3. Розіграти гру-драматизацію за сюжетом літературного твору або казки для дітей дошкільного віку (групове, по 4-5 студентів у групі).

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте поняття театралізованої діяльності дошкільників
2. На яких принципах базується театралізована діяльність дітей дошкільного віку?
3. Які три основні напрями роботи передбачає організація театралізованої діяльності дошкільників?
4. Які педагогічні ситуації можна вирішити завдяки театралізованій діяльності?
5. Назвіть основні закони лялькового театру. Чому їх необхідно враховувати під час підготовки і показу лялькової вистави?

Тести для самоконтролю

1. У якій освітній лінії Базового компонента дошкільної освіти визначено зміст театральної діяльності?

а) «Гра дитини»;

б) «Дитина у світі культури»;

в) «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі».

2. Що є експресивними засобами?

а) гуманний зміст і колективний характер вистави;

б) сценка, інсценівка, вистава;

в) мовлення, міміка, жести, рухи.

3. Для діагностики володіння мімічними засобами виразності використовують вправи?

а) «Скажи, що ти почув»;

б) «Покажи, що ти зрадів (злякався, здивувався тощо)»;

в) «Повтори рух».

4. Невербальні засоби спілкування, які використовують під час драматизації, це:

а) рухи, жести, міміка;

б) декламація, спів;

в) гра на музичних інструментах.

5. Для якого виду театру використовують силуети персонажів?

а) театр бі-ба-бо;

б) настільний театр;

в) тіньовий театр.

6. Які прийоми є провідними у навчанні акторської майстерності?

а) інтонаційно-ігрові та творчі вправи;

б) проблемні ситуації;

в) мовленнєво-комунікативне спілкування.

Література

Рекомендована література 6 (основна), 4, 18, 32, 33, 39 (додаткова), 1, 7, 9, 12, 13, 14, 16.

ПИТАННЯ ДЛЯ АКТУАЛІЗАЦІЇ ЗНАНЬ І ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ З КУРСУ

1. Особливості дітей різного віку та врахування їх у формуванні кола дитячого та юнацького читання.
2. Специфіка літератури для дітей дошкільного, молодшого шкільного, середнього та старшого шкільного віку.
3. Характерні риси літератури для дітей та юнацтва.
4. Особливості дитячої книжки, її оформлення.
5. Дитячі періодичні видання.
6. Жанри усної народної поетичної творчості для дітей та інтенсивність їх сучасного побутування.
7. Календарно-обрядова поезія.
8. Охарактеризувати різновиди пісень: ігрові пісні, колискові, колядки та щедрівки, пісні про природу, пісні про працю, пісні-небилиці.
9. Малі форми фольклорних жанрів для дітей та їх художні особливості:прислів’я та приказки, загадки, скоромовки, лічилки.
10. Українська народна казка та її різновиди.
11. Визначити поняття «міф», «міфологія». Розкрити особливості міфів, їхню класифікацію за змістом.
12. Основні джерела української міфології.
13. Ознайомитись з пантеоном слов’янських і давньогрецьких богів.
14. Міфи Давньої Греції – найяскравіші розповіді про навколишній світ.
15. Біблія як одна з найвизначніших пам’яток світової літератури.
16. Біблійні сюжети у творах світової літератури.
17. Біблійні мотиви в українській літературі.
18. Біблійні мотиви у творчості Тараса Шевченка.
19. Визначення поняття літературна казка. З’ясувати різницю між народною та літературною казкою.
20. Тема природи в авторській казці другої половини ХХ початку ХХІ століття.
21. Категорія дива в українській новітній новорічно-різдвяній казці.
22. Історична тема в українській літературній казці.
23. Загальна характеристика поезії означеного періоду. Назвіть основні теми та мотиви.
24. Визначення поняття «байка», виникнення байки, специфіка жанру.
25. Творчий доробок Т. Шевченка для дітей.
26. Творчість Л. Глібова для дітей.
27. Психологія і внутрішній світ дитини у творах М. Коцюбинського «Харитя», «Ялинка», «Маленький грішник».
28. Життєвий і творчий шлях Лесі Українки. Прозова та поетична творчість для дітей (повідомлення на тему «Леся Українка та її творчість для дітей»).
29. Життєвий та творчий шлях В. Стефаника. Твори В. Стефаника для дітей.

30. Виховне значення оповідань Костянтина Ушинського.
31. Тематика творів П. Воронька для дітей.
32. Тематичне розмаїття творів Г. Бойка для наймолодших читачів.
33. Життєвий і творчий шлях Д. Павличка. Збірки поезій і казок для дітей.
34. Життєвий та творчий шлях В. Симоненка. Загальний огляд. Поезія та віршовані казки В. Симоненка для дітей.
35. Життєвий та творчий шлях В. Нестайка.
36. Жанрова природа пригодницької прози.
37. Життєвий і творчий шлях А. Дімарова. Огляд пригодницьких творів для дітей «Друга планета», «Три грані часу» та ін.
38. Життєвий та творчий шлях А. Костецького та його твір «Мінімакс – кишеньковий дракон, або День без батьків» та ін.
39. Життя та творчість О. Бердник та його пригодницький твір для дітей «Дивні Грицеві пригоди».
40. Основні віхи життєвого та творчого шляху К. Ковальської. Огляд та аналіз твору «Канікули прибульців із Салатти».
41. Життєвий і творчий шлях О. Ільченка. Огляд пригодницьких творів для дітей.
42. Життєвий та творчий шлях Любка Дереша. Його твір «Дивні дні Гані Грак» та ін.
43. Життя та творчість Г. Погутяг та її пригодницькі твори для дітей.
44. Основні віхи життєвого та творчого шляху Марини та Сергія Дяченків. Огляд та аналіз творів.
45. Витоки жанру казки у зарубіжній літературі XVII – XIX століть.
46. Історія написання казки «Гидке каченя» Г. К. Андерсена.
47. Творче сходження відомого казкаря Ш. Перро. Особливості його казок.
48. Розмаїття образів казок одних з найвідоміших казкарів Європи Якоба та Вільгельма Грімм. Фольклорні витоки їх казок.
49. Життєвий та творчий шлях Редьярда Кіплінга.
50. Життєвий та творчий шлях чеської письменниці Божени Нємцової.
51. Творчість Захаріаса Топеліуса.
52. А. Ліндґрен та її твір «Малюк і Карлсон, який живе на даху».
53. Популярні жанри і види дитячої літератури.
54. Роль художньої літератури у здійсненні всебічного розвитку дітей.
55. Популяризація творів сучасної дитячої літератури.
56. Огляд творчості сучасних дитячих письменників.
57. Життєвий і творчий шлях Ліни Костенко.
58. Збірка творів для наймолодших читачів «Бузиновий цар».
59. Значення творчості Л. Костенко для розвитку української літератури.
60. Розвивальний потенціал театралізованих ігор.
61. Принципи театралізованої діяльності дошкільників.

62. Організація театралізованої діяльності дошкільників у різних вікових групах.

63. Місце і роль лялькового театру в освітньому процесі закладу дошкільної освіти.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Данильчук О. М. Історія зарубіжної літератури XVII-XIX століть. Класицизм. Бароко. Просвітництво. Сентименталізм. Романтизм. Реалізм : навчальний посібник. Київ : Гельветика, 2020. 140 с.
2. Деркачова О., Ушневич С. Літературна казка Німеччини та Австрії : навчально-методичний посібник. Брустурів : Дискурсус, 2013. 216 с.
3. Качак Т. Б. Тенденції розвитку української прози для дітей та юнацтва поч. XXI ст. Монографія. Київ : Академвидав, 2018. 420 с.
4. Кизилова В. Тенденції розвитку української прози для дітей та юнацтва початку XXI ст.: монографія. Київ : Академвидав, 2018. 320 с.
5. Кизилова В. В. Динаміка української літературної прозової казки: монографія. Київ : Толком, 2020. 211 с.
6. Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку / НАПН України. Київ : ФОП Ференець В. Б., 2020. 44 с.

Додаткова:

1. Аніщук А., Мойсєєнко Ю. Дитяча література як засіб формування світосприйняття у дітей 5-6 років. *Науковий збірник «Актуальні питання гуманітарних наук:* міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка», 2020. Том 1, № 28, С. 102-107.
2. Білоус О. О., Зінько О. В. творчість Ліни Костенко як явище національної культури. URL: https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/29937/%d0%91%d1%96%d0%bb%d0%be%d1%83%d1%81.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 15.08.2024).
3. Богданець-Білоскаленко Н. Розвиток літератури для дітей в Україні (сер. XIX-поч. XXI ст). *Література. Діти. Час*. 2021. Вип. 7. С. 32-43.
4. Бойчук Ю. Д., Козачінер О. С. Основні педагогічні прийоми, які застосовуються в казкотерапії. *Інноваційна педагогіка*. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2020. Вип. 26. С. 79-85.
5. Брандес В. М., Вознюк О. В., Заброцький М. М. Казка як важливий чинник розвитку людства. URL: https://studentam.net.ua/content/view/8251/97/ (дата звернення: 16.07.2023).
6. Бужикова Т. О. Жанрові модифікації української історико-пригодницької повісті 1920-1930-х років. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. *Серія: Філологія. Соціальна комунікація*, 2019. Т. 30 (69). № 2. Ч. 2. С. 59-63. URL: https://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/2_2019/part_2/14.pdf (дата звернення: 11.07.2024).

7. Варданян М. В. Література для дітей та юнацтва української діаспори ІІ половини ХХ ст. як «література місії»: стан та завдання. Молодий вчений. 2018. № 4 (56). С. 316-319. URL: http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/4/73.pdf (дата звернення: 05.07.2024).

8. Вернік О. О. Біблійні мотиви та образи в творчості літературних груп «Ланка» - МАРС та «Серапіонові брати». *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка: Філологічні науки*, 2019. № 2 (352).С. 255-263. URL: https://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/3952/2%20%28325%29_6.05.2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 03.07.2024).

9. Вовк О. Поступ нової української дитячої літератури у другій половині XIX століття. URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/3_2012/36.pdf (дата звернення: 05.07.2024).

10. Гейштор А. Слов'янська міфологія. Київ : ТОВ «Видавництво «КЛІО», 2024. 416 с.

11. Гнатюк О. Творчість Василя Стефаника в дискурсі світового літературного процесу кінця XIX- початку ХХ століть. *Актуальні питання гуманітарних наук:* міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка /редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний, В. Ільницька, І. Зимомря. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2022. С. 238-242. URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/51_2022/title.pdf (дата звернення: 08.07.2024).

12. Грицько Бойко: з чарівної країни дитинства (до 100-річчя від дня народження): інформ.- бібліогр. нарис / уклад. Н. В. Корабльова; Комун. Закл. Культури «Донецька обласна бібліотека для дітей». Маріуполь, 2023. 21 с. URL: https://bibliokids-mrpl.com.ua/images/2023/boiko2023.pdf (дата звернення: 09.07.2024).

13. Дзюбишина-Мельник Н. Твори Лесі Українки для дітей. URL: https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/27a60dab-a5b9-4627-9fab-98d73cd8c46a/content (дата звернення: 08.07.2024). 7

14. Дибовська О. В. Українська літературна казка кінця ХХ - початку ХХІ століття: поетика хронотопу: автореф. дис….канд. філол. наук : 01.01.01. Івано-Франківськ, 2021. 22 с.

15. Дивосвіт Нестайкових пригод: до 90-річчя від дня народження: матеріали Всеукраїнського круглого столу для організаторів дитячого читання / Нац. б-ка України для дітей; уклад. Т. М. Кузілова. Київ, 2020. 112 с. URL: https://chl.kiev.ua/mbm/%D1%82%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%D0%B8/2020/%D0%94%D0%B8%D0%B2%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%20%D0%9D%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%B9%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%85.pdf (дата звернення: -9.07.2024).

16. Діброва Т. В. Міфопоетика й символіка казки (українська народна казка «ОХ!», казки братів Грімм «Пані Метелиця» та Емми Андієвської «Казка про Яян». *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2019. № 7-9. С. 60-65.

17. Дмитренко М. К. Українська фольклористична енциклопедія. У 2-х томах. Київ, 2018. Т. 1 А-Л. 740 с.

18. Дошкільна лінгводидактика. Хрестоматія: навч. посіб. для студ. вищ. пед. навч. закл. / упоряд. А. М. Богуш. Київ : Видавничий дім «Слово», 2005. 720 с.

19. Зубець Н. О. Поезія Ліни костенко для дітей як засіб втілення дитячої мовної картини світу. *Молодий вчений*, 2017. № 7 (47). С. 187-191.

20. Каньоса Н. Театрально-ігрова діяльність як ефективний засіб збагачення словника старших дошкільників. URL: http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/1811/Kanosa-N.Teatralno-ihrova-diialnist-yak-efektyvnyi-zasib-zbahachennia-slovnyka-starshykh-doshkilnykiv.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 14.08.2024).

21. Качак Т. Сучасна українська література для дітей та юнацтва як зміст літературної освіти. URL: http://mountainschool.pu.if.ua/sites/default/files/newspaper/pdf/140_17_girska-shkola001-236.compressed.pdf (дата звернення: 13.08.2024).

22. Кизилова В. Авторська казка як джерело гендерної ідентичності (на прикладі циклу Марини Павленко «Півтора бажання. Казки з Ялосоветиної скрині». *Літературний процес: методологія, імена, тенденції*. Збірник наукових праць (філологічні науки). 2019. № 13. С. 31-36.

23. Кизилова В. Лексико-фразеологічні ресурси новітньої авторської казки (на прикладі повісті-казки Івана Андрусяка «Третій сніг»). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету.* Сер.: Філологія. 2019. № 38. Т. 1. С. 20-23.

24. Кизилова В. Марко Вовчок і літературна казка: авторський внесок у розбудову жанру. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальна комунікація*, 2020. Т. 31 (70). № 1. Ч. 3. С. 145-150.

25. Кизилова В. Специфіка трансляції історичної теми в українській літературній казці. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальна комунікація*, 2020. Т. 31 (70). № 1. Ч. 3. С. 189-194. URL: https://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/2_2020/part_3/34.pdf (дата звернення: 03.07.2024).

26. Кизилова В. В. Жанрові модифікації різдвяної казки в новітній українській літературі для дітей: поліфонія категорії дива. URL: https://philology.bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2017/04/34.pdf (дата звернення: 10.07.2024).

27. Кизилова В. В. Українська новітня авторська казка: проблемно-тематичний вимір. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія.* Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2023. Випуск 61. С. 156-159. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/45954/1/K_Komisarov_D_Moskalyov_SIKMSYL_NVMHU_61_2023.pdf (дата звернення: 03.07.2024).

28. Клейменова Т. В. Внутрішній світ дитини в оповіданнях М. Коцюбинського. URL: https://litmisto.org.ua/?p=25749 (дата звернення: 08.07.2024).

29. Козачінер О., Бойчук Ю. Нетрадиційні форми роботи з казкою як інструмент морального виховання дітей. Věda a perspektivy. 2022. № 1 (8). С. 118-127. URL: http://perspectives.pp.ua/index.php/vp/article/view/975/974 (дата звернення: 02.07.2024).

30. Корній Д. Чарівні істоти українського міфу. Духи природи. Харків : Vivat, 2023. 320 с.

31. Круль Л. М., Благун Н. М. Загальний огляд сучасної української дитячої періодики (жанрово-тематичне розмаїття). URL: https://litmisto.org.ua/?p=25644 (дата звернення: 14.08.2024).

32. Крутій К. Л., Деснова І. С., Замелюк М. І. Самодіяльна гра дитини дошкільного віку : важливість єдиних термінологічних підходів. *Академічні студії. Серія «педагогіка»,* 2022, № 1. С. 122-133.

33. Кульбіда Ю. М. Театралізована діяльність як засіб формування ігрової компетентності в дітей старшого дошкільного віку. *Розвиток наукової думки постіндустріального суспільства: сучасний дискурс :* матеріали конференції МЦНД, Івано-Франківськ, 17 листопада 2023. Івано-Франківськ, 2023. С. 205-207. URL: https://archive.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/article/view/823/835 (дата звернення: 14.08.2024).

34. Кун М. Легенди і міфи Давньої Греції. Харків : Vivat, 2021. 352 с. 3

35. Методичні рекомендації щодо написання есе. URL: https://vseosvita.ua/library/metodicni-rekomendacii-sodo-napisanna-ese-60825.html (дата звернення : 26.06.2024).

36. Мішкова О. Л. Велика чеська письменниця Божена Нємцова. URL: https://md-eksperiment.org/post/20220110-velika-cheska-pismennicya-bozhena-nyemcova (дата звернення: 14.08.2024).

37. Овдійчук Л. М. Жанрово-стильові особливості сучасної авторської казки. URL: https://chl.kiev.ua/key/Books/ShowBook/286 (дата звернення: 04.07.2024).

38. Петрова М. Є. Біблійний образ-символ репрезентант біблійної картини світу. *Магістерські студії*. Альманах. Херсон : ХДУ, 2020. Вип. 20. С. 160-162.

39. Підлипняк І. Театралізована діяльність як засіб розвитку творчої особистості дітей дошкільного віку. URL: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/15350/1/832-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-1567-1-10-20221223.pdf (дата звернення: 15.08.2024).

40. Поліщук Л. Б. Компаративний аналіз біблійних образів, мотивів, сюжетів у творах зарубіжних та українських авторів. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика.* Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2022. Т. 33 (72). № 1. Ч. 3. С. 95-99.

41. Пономарьова В. В. Мовно-стилістичні особливості дитячої прози XX-XXI століття. *Магістерські студії*. Альманах. Херсон : ХДУ, 2020. Вип. 20. С. 165-167.

42. Резніченко А. Творчий доробок Тараса Шевченка у сфері літератури для дітей. *Шевченкознавчі студії*: збірник наукових праць. 2015. Випуск 18. С. 511-5115.

43. Резніченко Н. Жанрово-тематичне розмаїття творів для дітей Лесі Українки. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/7218/1/22.pdf (дата звернення: 08.07.2024).

44. Руденко А. В. Ігри і казки, які лікують. Харків : Основа, 2018. 208 с.

45. Савчук Г. О. Огляд творчості Василя Симоненка. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філологія». Харків : Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2021. Випуск 88. С. 147-152.

46. Семенова Д. С. Жанрова природа пригодницької прози як елементу популярної літератури: пролегомени до дослідження ідеологічних та дидактичних аспектів у творах жанру. URL: https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4e93c670-6ab0-44ee-ad2e-cc06027b683a/content (дата звернення: 11.07.2024).

47. Січкар О. Історія, стан і перспективи розвитку української літератури для дітей і про дітей. URL: http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/38444/37-Sichkar.pdf?sequence=1 (дата звернення: 07.07.2024).

48. Скориця Д. В., Шарова Т. М. Специфіка сучасної української дитячої літератури. *Українські студії в європейському контексті*: збірник наукових праць. 2021. № 4. С. 79-86.

49. Слижук О. А. Вивчення сучасного українського фентезі для підлітків на уроках позакласного читання. URL: https://web.znu.edu.ua/herald/issues/2019/2019-ped-2/6.pdf (дата звернення: 11.07.2024).

50. Слижук О. А. Сприйняття й інтерпретація української пригодницької прози для підлітків на різних етапах її становлення. URL: https://seanewdim.com/wp-content/uploads/2021/05/Perception-and-interpretation-of-Ukrainian-adventure-prose-for-teenagers-at-different-stages-of-its-development-O.-A.-Slyzhuk.pdf (дата звернення: 11.07.2024).

51. Стребна О. В. Педагогічні інтенції у творах для дітей К. Д. Ушинського. *Історія та філософія освіти в незалежній Україні : до 200-річчя від дня народження Костянтина Ушинського (1823-1871):* зб. матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції / ред. кол.: Топузов О. М., Сисоєва С. О., Дічек Н. П.; 3 березня 2023 р., м. Київ., Інститут педагогіки НАПН України. Київ : Інститут педагогіки НАПН України, 2023. С. 137-141. URL: https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2023/04/Ushynskyy_zbirnyk.pdf (дата звернення: 08.07.2024).

52. Стрюк Л., Шалацька Г. Відображення дитячої недолі у творчості Т. Шевченка. *Шевченкознавчі студії*: збірник наукових праць. 2019. Випуск № 1 (22). С. 347-364. URL: https://drive.google.com/file/d/1JHYO4G4BDH7Me4UsK2gEuTb7PJ4zBp9G/view (дата звернення: 07.07.2024).

53. Сухомлинська Л. В. Костянтин Ушинський як автор і укладач казок та оповідань про тварин. *Історія та філософія освіти в незалежній Україні : до 200-річчя від дня народження Костянтина Ушинського (1823-1871):* зб. матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції / ред. кол.: Топузов О. М., Сисоєва С. О., Дічек Н. П.; 3 березня 2023 р., м. Київ., Інститут педагогіки НАПН України. Київ : Інститут педагогіки НАПН України, 2023. С. 141-143. URL: https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2023/04/Ushynskyy_zbirnyk.pdf (дата звернення: 08.07.2024).

54. Чепурко О. М. Образи дітей в українській малій прозі кінця XIX - початку XX століття. URL: http://eprints.zu.edu.ua/1665/1/15.pdf (дата звернення: 08.07.2024).

55. Шпортько В. В. Поетичні твори Л. Глібова для дітей. *Українські студії в європейському контексті*: зб. наук. праць. 2020. № 1. С. 179-183.

56. Щербина О. О. Казки, що навчають добра й толерантності. *Початкове навчання та виховання*. 2020. № 1-3. С. 89-102.

Інформаційні джерела:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini/ (дата звернення: 20.06.2024).

2. Барабока. Простір української дитячої книги. URL: http://www.barabooka.com.ua/category/books/ (дата звернення: 07.07.2024).

3. Бібліотека української літератури. URL: https://www.ukrlib.com.ua/#google_vignette (дата звернення: 02.07.2024).

4. Біблія онлайн. URL : https://only.bible/ (дата звернення: 08.07.2024).

5. Літературне місто - Онлайн-бібліотека української літератури. Освітній онлайн-ресурс. URL: https://litmisto.org.ua/ (дата звернення: 08.07.2024).

6. Мала сторінка. https://mala.storinka.org/%D0%BF%D1%80%D0%BE-%D1%81%D0%B0%D0%B9%D1%82.html. URL: (дата звернення: 07.07.2024).

7. Національна освітня інтернет-платформа. URL : https://vseosvita.ua/ (дата звернення : 25.06.2024).

8. Національна бібліотека України для дітей. URL: https://chl.kiev.ua/Default.aspx?id=5828 (дата звернення: 14.08.2024).

9. Платформа розвитку дошкільнят «НУМО». URL: https://numo.mon.gov.ua/ (дата звернення : 21.06.2024).

10. Простір української дитячої книги. URL: http://www.barabooka.com.ua/category/events/ (дата звернення : 25.06.2024).

11. Сайт видавництва «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА». URL: http://www.ababahalamaha.com.ua/uk (14.08.2024).

12. Сайт Міністерства освіти і науки України. URL: https://imzo.gov.ua/osvita/doshkilna-osvita/programno-metodichne-zabezpechennya/ (дата звернення : 19.06.2024).

13. Сайт Українського інституту розвитку освіти. URL: https://uied.org.ua/ (дата звернення: 15.06.2024).

14. Сайт Інституту модернізації змісту освіти. URL: https://imzo.gov.ua/osvita/doshkilna-osvita/programno-metodichne-zabezpechennya/ (дата звернення : 13.06.2024).
15. Світ літератури. URL: https://svitliteraturu.com/load/ditjacha_literatura/ukrajinska_ditjacha_literatura/nova_ukrajinska_literatura_dlja_ditej_xix_poch_xx_st/32-1-0-564 (дата звернення: 10.07.2024).
16. Сторінка курсу «Дитяча література» на платформі Moodle ЗНУ. URL: https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=9153 (дата звернення : 25.06.2024).

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

А

Алегорія (дав.-гр. ἀλληγορία - іносказання) або приповідь - утілення двопланового художнього зображення, що ґрунтується на приховуванні реальних осіб, явищ і предметів під конкретними художніми образами з відповідними асоціаціями та характерними ознаками приховуваного. Алегоричні образи переважно є втіленням абстрактних понять, які завжди можна розкрити аналітично. Значення алегорії, на відміну від багатозначного символу, однозначне і відділене від образу; зв'язок між значенням і образом встановлюється за подібністю (наприклад, лев — сила, влада чи царювання).

Антропоморфізм - (від грецьких слів ανθρωπος — людина, та μορφή — вигляд, форма) - уподібнення будь-чого до людини або перенесення її фізичних та інтелектуальних властивостей на тварин, рослини, речі та явища навколишнього світу. Антропоморфізм властивий донауковому світогляду людей; він лежить в основі майже всіх релігій, що уявляють богів у людській подобі. Так, в уявленні людей античності боги були переважно цілком людиноподібними істотами, наділеними відносно нечисленними надприродними якостями: вічним життям, молодістю, мали особливе місце «проживання», особливий режим харчування, вміли змінювати подобу, тощо. Антропоморфізм був ґрунтом для стародавньої поезії і народної творчості в цілому. Риси антропоморфізму проявляються в образному мисленні, в сучасному мистецтві й літературі, наприклад в байках, в казках, де часто різним тваринам і речам приписуються людські властивості.

Аполітичність (аполітизм) - ухилення від участі у політичному житті, байдуже ставлення до питань політики. Виявляється в небажанні брати участь у політичних кампаніях, читати газети, дивитися телепередачі на політичні теми. Аполітичність, як і будь-яка політична орієнтація, є реакцією на конкретно-історичну ситуацію. На аполітичну або політично активну позицію соціальних груп та індивідів великий вплив мають технології політичного впливу або політичні маніпуляції.

Актор (лат. actor — той, хто діє) - людина, що виконує ролі в драматичних, оперних, балетних, естрадних, циркових виставах та кінофільмах, створює сценічні образи.

Б

Байка (від баяти - «розповідати», лат. Fabula - оповідь) - жанр епічного роду, стисла вигадана розповідь у прозі чи віршах, яка будується на алегорії, має інакомовний зміст, який втілюється в образах людей, тварин, риб, птахів, комах, рослин, речей і явищ навколишнього світу, а їхні вчинки ілюструють або ведуть до певного морального уроку, що у кінці може бути явно доданий як стислий вислів. Оповідь часто характеризують вигаданий наратив наївної та алегоричної композиції, в якому зображені тварини, які розмовляють, люди чи інші персоніфіковані істоти, схожі на тварин. Інакомовлення в байці це, насамперед, реалізації алегорії за допомогою образів тварин, хоча алегорія в байці може

реалізовуватися не лише завдяки анімалістичним образам, - будь-який предмет чи явище можуть виступати в ролі персонажів у творах цього жанру. У кінці або на початку байки висловлюється мораль. Іноді це неявно, читач повинен визначити це сам. Фабула (оповідь) байки стисла, драматична, дія розвивається швидко.

Белетристика (з фр. Belles Lettres - досл. «красне письменство») - термін літературознавства, у широкому розумінні - це фабульна розповідь, у вузькому - художня проза.

Біблія (грец. τά βιβλία, βιβλία, «вівлія» тобто «збірка книг»; також через місто Бібл, куди завозили папірус), або Святе Письмо, Священне Писання -сукупність текстів різних епох і авторів, яка сприймається всіма християнськими конфесіями як Священне Писання. Біблія складається зі Старого Заповіту та Нового Заповіту. В основі назви «Заповіт» (від івр. ברית - угода, договір, союз) лежить ідея угоди Бога з усім людством: у Старому Заповіті розповідається про створення світу, гріхопадіння і союз Бога із народом Ізраїля; у Новому Заповіті - про спасіння людства від гріха через викуплення його Ісусом Христом своєю смертю та новий союз з Богом.

Г

Гра-драматизація - це відтворення сюжету літературного твору власними діями виконавців ролей, використання ними засобів виразності – інтонації, міміки, пантоміми. Драматизація відбувається на основі особистих дій виконавців ролей.

Гуманізм (лат. humanitas – «людяність», humanus – «людяний», homo – «людина») – це філософська та етична позиція, яка надає особливого значення цінності людей та сприянні людям (як індивідуумам, так і групам), і в загальному віддає перевагу критичному мисленню та доказам (раціональним та емпіричним) над прийняттям догмату або забобонів.

Д

Декоратор - художник, який проєктує та виготовляє декорації

Декорація (від лат. decoratio, від decorare - «прикрашати»). Декорація в театрі - оформлення сцени, що відтворює матеріальне середовище, в якому діє актор. Декорація створюється за допомогою живопису, графіки, архітектури, освітлення, сценічної техніки, проєкції, кіно та інших виражальних засобів. Основними системами декорації є: кулісна пересувна; кулісно-арочна підйомна; павільйонна; об’ємна; проєкційна.

Дисидент (лат. Dissidens - незгодний) - особа, яка активно протистоїть встановленій політичній чи релігійній системі, устрою, переконанню або інституції. Часто це призводить до гонінь, репресій і переслідувань його з боку влади. В католицьких державах у середньовіччі особи, яких вважали відступниками від католицтва; з часів Реформації - християни, що не дотримувалися панівного в даній державі віросповідання (католицького чи протестантського). В СРСР з кінця 50-х до середини 80-х — учасники опозиційного руху.

Дитяча література - література, творена безпосередньо дітьми або для дітей. До неї належать різні жанри фольклору (дитячий фольклор: лічилки, дражнилки, ігрові пісні тощо), а також перші спроби пера юних початківців (поезія, проза тощо), опубліковані в періодиці для дітей («Соняшник», «Барвінок», «Малятко», «Однокласник» та ін.) чи в колективних збірниках. У терміні «Дитяча література» часто змішуються поняття «Література для дітей» і «Дитяча літературна творчість». Треба розрізняти такі поняття, як дитяча література

Термін дитяча література позначає сукупність творів художнього і нехудожнього характеру, призначених для читання дітьми різних вікових категорій (і створених з урахуванням специфіки дитячого сприйняття). Твори дитячої літератури виступають об'єктом видань для дітей.

Термін література для дітей є ширшим, аніж дитяча література ним позначають і література, створена спеціально для дітей, і така, яка створювалася для дорослого читача, але може бути цікавою (і зрозумілою) певним дитячим віковим категоріям.

Діаспора (грец. διασπορά - «розсіяння») - етнічна, в першу чергу релігійна (конфесійна) та мовно-культурна спільнота або сукупність індивідів, які існують та зберігаються за межами свого материнського регіону, і котрі усвідомлюють свою генетичну або духовну з ним єдність. Поняття походить мовно з давньогрецької, але змістовно з юдейської традиції (ідеться про розсіяння євреїв по світу та існування компактними релігійно-етнічними громадами). В Європі це поняття стало набувати широкого вжитку в XIX столітті. Часто ним не зовсім коректно звуться будь-які національні меншини. Діаспори досить часто підтримують зв'язок з країною своєї історичної належності та здійснюють вплив на політику країни, де вони знаходяться.

Дошкільна освіта – цілісний процес, спрямований на забезпечення різнобічного розвитку дитини дошкільного віку відповідно до її задатків, нахилів, здібностей, індивідуальних, психологічних та фізичних особливостей, культурних потреб; формування у дитини дошкільного віку моральних норм, набуття необхідного життєвого досвіду. Дошкільна освіта є обов'язковою первинною складовою частиною системи безперервної освіти в Україні.

Дошкільний вік – це період життя дитини у широкому розумінні від народження до початку навчання у школі, у вузькому – від 3 років до 6 (7) років.

Є

Євангеліє (від грец. εὐαγγέλιον - гарна звістка, добра новина) -

1) ранньохристиянські твори, що оповідають про земне життя засновника християнства Ісуса Христа.

2) У своєму первинному значенні «Євангеліє» означає «добру новину» для усього людства, пов'язану зі спасінням через розп'яття та воскресіння Ісуса Христа, котрий відкупив людей від рабства гріха та вічної смерті. Спочатку вважалося, що існує лише одне справжнє «Євангеліє» про життя Ісуса, котре лише доповідалось різними авторами. Багато критиків вважають, що Сам Ісус не давав вказівок щодо письмового фіксування свого життя та діянь, але якщо взяти

до уваги Євангеліє від Матвія, де говориться: «І ось тому посилаю до вас Я пророків, і книжників, і мудрих; …» (Мт 23:34) стає очевидним, що Він уповноважив апостолів йти та проповідувати про «радісну звістку» щодо спасіння своїм співгромадянам з Ізраїлю та всім іншим народам.

І

Інсценізація або Інсценівка (лат. in — на і лат. scaena — сцена) - переробка літературного твору (прозового, поетичного) для постановки його на сцені або для радіо- чи телевистави. Інсценізація має на меті засобами драматургії передати ідейно-художній зміст твору, тут можлива і його інтерпретація.

Історичне оповідання - це літературний жанр, який описує події та персонажів з минулого. Автор історичного оповідання використовує історичні факти, деталі, події та реальних історичних персонажів, щоб створити художньо-літературний твір. Цей жанр може включати в себе елементи пригодницької літератури, детективу, драми тощо. Історичне оповідання може бути як фактичним, так і художнім, залежно від того, наскільки автор дотримується історичної точності.

К

Казка - це народно-поетичний або писемно-літературний твір про передбачувано вигадані події чи осіб, іноді за участю фантастичних сил, який має повчальну мету.

Календарно-обрядові пісні - фольклорні твори, які виконувались під час різних народних свят та обрядів. Ці пісні тісно пов’язані з язичницькими віруваннями. Слов’яни вірили в сили природи, в духів природи та вважали, що обрядовими піснями можуть вплинути на них та примусити їх діяти в бажаному напрямку. Вони нерозривно пов’язані з певною порою року, відповідними звичаями й сільськогосподарськими роботами. Обрядова поезія дуже тісно зв’язана з працею людини, з родинним побутом та з народним календарем.

Л

Література (від лат. Littera - буква, літера), іноді книжництво, письменство, сукупність писаних і друкованих творів певного народу, епохи, людства. Різновид мистецтва, що відображає дійсність у художніх образах, створює нову художню реальність за законами краси; результат творчого процесу автора, зафіксований у відповідному тексті за допомогою літер.

Літературна казка - це авторський художній твір, прозовий або віршовий, заснований або на фольклорних джерелах, або цілком оригінальний; твір переважно фантастичний, чародійний, у якому змальовуються неймовірні пригоди вигаданих або традиційних казкових героїв. Літературна казка здебільшого орієнтована на дітей. У ній неймовірне чудо відіграє роль сюжетотвірного фактора, слугує вихідною основою характеристики персонажів.

М

Малі фольклорні жанри (малі фольклорні форми) - це лаконічні за формою жанри фольклору, до цих жанрів належать невеликі за обсягом фольклорні твори. Малі фольклорні жанри є виразниками народної творчості в зжатому концентрованому вигляді і яскраво передають народну самобутність, як правило описуючи чіткі і зрозумілі життєві ситуації. До малих фольклорних жанрів відносяться: прислів'я, приказки, загадки, заклички, зичення, примовки, прокляття, скоромовки, лічилки, анекдоти. До них також належать пісенні тексти на одну строфу, наприклад, коломийки. Малі фольклорні жанри мають значну педагогічну цінність оскільки значно збагачують словниковий запас, розвивають артикуляційний апарат та фонематичний слух, крім того, вони є зразками для складання описових розповідей тощо.

Міміка (від грец. mimikos - наслідуваний, акторський) - рухи м'язів обличчя, що виражають почуття і психічний стан людини. Міміка посідає значне місце в процесі комунікації як додатковий засіб вираження і сприймання емоційного стану людей, оскільки вона невіддільна від усього складу думок, дій, почуттів людини і є органічним виявом її внутрішнього життя. Мімічні рухи здійснюються, звичайно, мимовільно, за безумовно-рефлекторним механізмом (міміка, яка спостерігається в повсякденному житті). Однак, включаючись у другу сигнальну систему, вони можуть виникати й довільно (міміка як один з елементів авторської майстерності, як мистецтво передачі душевного і фізичного стану персонажа за допомогою виразу обличчя й очей).

Міф або міт, переказ (від грец. μύθος, буквально «оповідь», «розповідь», «сказання») - оповідь, що пояснює походження певних складників світобудови чи світу загалом, через емоційно-чуттєві образи. Міф є основою різних релігійних систем, фольклорних традицій, художньої творчості. Окремі перекази, які складають певну систему, утворюють міфологію того чи іншого народу, культури, соціальної групи, яка лежить в основі притаманного їм світогляду. Міфи властиві як для первісних народів, що перебували або перебувають на щаблі дораціонального, дофілософського та дорелігійного мислення, так і сучасної людини. Стосовно сьогочасних проявів переказів та їх наслідувань, вживаються терміни «неоміф» або «псевдоміф». У новітніх дослідженнях міф часто розглядають як альтернативу науковому мисленню і невід'ємну складову сучасної культури.

Міфологія або міфологія (грец. μυθολογία від μῦθος - переказ та λόγος - слово; виклад стародавніх сказань, переказів) - сукупність пов'язаних міфів певних людських спільнот. Архаїчні міфи здебільшого елементарні за змістом, позбавлені зв'язної фабули та не утворюють чітких міфологій. З розвитком суспільств міфи перетворюються на розгорнуті розповіді, пов'язуються один з одним, утворюючи цикли. Сукупність міфів складає основу міфологічного світогляду, який притаманний як для первісного суспільства, так і для, певною мірою, сучасного. Прийнято розрізняти вищу міфологію, яка є результатом цілеспрямованої міфотворчості служителів культу чи представників влади, включає міфи про богів, створення світу, соціальний устрій, і нижчу, поширену серед народних мас, яка пояснює світ і місце людини в ньому на побутовому

рівні. Міфології в різних аспектах вивчаються релігієзнавством, етнографією, культурологією, філософією, літературознавством, лінгвістикою. У такому разі під міфологією також розуміється наукове вивчення міфів.

Міфічна або легендарна істота, також казкова істота або казковий звір - надприродна тварина (рослина), нерідко гібрид, іноді антропоморфна (наприклад, сирени), існування якої не доведено або не можна довести, і описана як у міфологічних чи фольклорних джерелах, так і в деяких історичних документах аж до сучасної доби.

Н

Нарис - невеликий твір художньо-публіцистичного жанру, у якому зображено дійсні факти, події в житті конкретних людей. Найчастіше нариси присвячуються відтворенню сучасних подій чи зображенню людей, яких особисто знав письменник. Нарис - центральний жанр публіцистики, що передбачає оперативний відгук на суспільно важливу подію, розкриття образу цікавої особи, створення портрету колективу, розповідь про побут, звичаї й людей певного регіону своєї й чужої країни. Цей жанр дав назву одній з рольових спеціалізацій у журналістиці: авторів нарисів називають «нарисовцями».

Народна казка - жанр фольклору, казка, що виникає та побутує в народному середовищі. Її головними особливостями є наявність традиційних мотивів, персонажів, словесних виразів, та відсутність достеменно відомого автора. Народна казка є історичною попередницею літературної казки та часто слугує основою для неї.

П

Пантоміма (від грец. παντόμῖμος - мімічний актор) - вид сценічного мистецтва, в якому художній образ створюється за допомогою міміки, жестів, пластики тіла тощо.

Пареміографія (від грец. παροιμία - прислів'я, приказка та грец. γράφειν - пишу) - розділ фольклористики, що займається збиранням, систематизацією та друком паремій (приказок та прислів'їв). Пареміографія невіддільна від пареміології - «приказкознавства», яка займається мовним та структурним аналізом паремій. Пареміографія відома з прадавніх часів. Перші пареміографічні записи приписують Аристотелю. Першим пареміографічним виданням вважається «Adagia» - збірка античних приказок, видана Еразмом Роттердамським близько 1500 року.

Пейзажна лірика - поетичні роздуми й почуття, викликані картинами та явищами природи.

Періодичне видання - серіальне видання (зазвичай друковане), що виходить через певні проміжки часу, має заздалегідь визначену постійну щорічну кількість і назву нумерованих чи датованих, однотипово оформлених випусків, які не повторюються за змістом, мають однакову назву.

Перекладна література - це сукупність текстів, спочатку написаних однією мовою, а потім перекладених на інші.

Поема - це ліро-епічний віршований твір, у якому зображені значні події і яскраві характери, а розповідь героїв супроводжується розкриттям авторських переживань і роздумів.

Поет-пісняр, іноді пісняр - автор слів пісні, текстяр. Можуть писати тексти на вже наявну музику, пропонувати тексти для їх музикування, а також перекладати тексти пісень з інших мов, адаптуючи пісню до іншого мовного середовища. Автори, що пишуть і тексти, і музику пісень, та виконують їх, називаються авторами-виконавцями або піснярами. Останнім часом деякі такі автори іменують себе канторами, наслідуючи термінам деяких західних мов, наприклад, італ. cantautore.

Пригодницька література - різновид художньої прози; твір, сюжетну основу якого становить розповідь про незвичайні пригоди, захоплюючі мандрівки, географічні відкриття тощо. Пригодницькій літературі властиві гостра фабула, швидкий і несподіваний розвиток подій, мотиви переслідування, загадок і таємниць. Пригодницька література відзначається героїко-патріотичним пафосом, романтикою праці та наукових відкриттів, тісно пов'язана з науково-фантастичною і детективною літературою.

Притча - це твір, в основу якого покладено повчально-алегоричний сюжет, побудований на прихованому порівнянні. На відміну від багатозначності тлумачення байки, у притчі зосереджена певна дидактична ідея. Сюжет притчі будується в образній формі, на життєвих ситуаціях, на повсякденних спостереженнях суспільного життя. На перший погляд здається, що зміст притчі дещо прихований і мовлення притчі проводиться наздогад. Але це не так. Притчі мають надзвичайно великий зміст, колосальний задум, неабиякий замисел. Вони винятково дохідливо сприймаються. Притчі уособлюють в собі й світські ситуації, й приповідки, й народні спостереження, й загалом всю народну мудрість а в Євангелії ще й Господню науку. Багато притч Ісуса Христа описали святі євангелісти Матвій, Марко, Лука та Іван, і, безперечно, багато притч Ісуса залишилися не записані й, на жаль, не дійшли до наших днів.

У перекладі з грецької мови слово «притча» - це «йти пліч-о-пліч», себто притча пліч-о-пліч ставить відоме з невідомим. Адже притча дозволяє зрівняти відому істину з невідомою. Істини в притчах подавалися у символах, образах та алегоріях. Притчі були надзвичайно популярні серед Стародавніх народів Сходу і це був фольклорний, народний жанр. Народні притчі нерідко містили в собі викривальні мотиви.

Просвітництво - широка ідейна течія, яка відображала антифеодальний, антиабсолютистський настрій освіченої частини населення у другій половині XVIII - XIX століття. Представники цієї течії: вчені, філософи, письменники, митці - вважали метою суспільства людське щастя, шлях до якого - переустрій суспільства відповідно до принципів, продиктованих розумом, були прихильниками теорії природного права. Несправедливість та поневолення, які панують у суспільстві, вони вважали наслідком накинутих можновладцями законів, релігійних заборон та нестачі справжніх знань. Своїм завданням вільнодумці проголошували утвердження свободи, розвиток природних здібностей кожного, громадянське виховання та поширення освіти. XVIII

століття називають також Добою розуму, адже разом із ідеями Просвітництва утверджувалася віра в силу знань та можливість розумного облаштування громадського життя. Саме в цей час виникла й ідея поступу - тобто послідовного розвитку людства через здобуття нових знань, вдосконалення суспільного ладу та покращення умов життя.

Просвітники мали широкий світогляд, в якому виділялася концепція освіченого абсолютизму, ідея цінності людини, критика церкви, патріотизм, утвердження самосвідомості й самооцінки особи. Цим просвітники відрізняються від просвітителів, якими є всі носії освіти і прогресу.

Просвітництво з'явилося практично одночасно в країнах Західної Європи: Британії, Франції, Нідерландах, Німеччині, Італії, Іспанії, Португалії, але швидко поширилося у всій Європі, включно з Річчю Посполитою і Російською імперією. Велику роль в його становленні відіграв швидкий розвиток природознавства та книгодрукування.

Психологізм (грец. psych - душа; лат. Lohos - слово, вчення;) - передача художніми засобами внутрішнього стану персонажа, його думок, переживань, зумовлених внутрішніми й зовнішніми чинниками.

Пулітцерівська премія (англ. Pulitzer Prize) - одна з найпрестижніших нагород у галузі літератури, журналістики, музики і театру в США, заснована видавцем «жовтої преси» Джозефом Пулітцером.

З 1917 року премія вручається щорічно в перший понеділок травня опікунами Колумбійського університету в Нью-Йорку. Розмір премії - 10 тисяч доларів. Із 2017 року розмір премії зріс до 15 тисяч доларів.

З 2006 року автори і видання, що претендують на Пулітцерівську премію зможуть представляти на розгляд журі не тільки публікації в друкованих ЗМІ, але й роботи, опубліковані в інтернет-виданнях.

Р

Реалізм (від лат. Realis - «суттєвий», «дійсний») - стиль і напрям у мистецтві, у якому ставили за мету правдиве відтворення дійсності в її типових рисах. Панування реалізму слідувало за добою романтизму і передувало символізму. Термін «реалізм» вперше вжив французький літературний критик Жуль Шанфлері в 1850-х роках для позначення мистецтва, що протистоїть романтизму і академізму.

На відміну від романтизму, який зосереджував увагу на внутрішньому світі людини, основною для реалізму стає проблема взаємин людини і середовища, впливу соціально-історичних обставин на формування духовного світу (характеру) особистості. Замість інтуїтивно-почуттєвого світосприйняття на перше місце в літературі висувається пізнавально-аналітичний початок, а типізація дійсності утверджується як універсальний спосіб художнього узагальнення.

У XIX ст. визначальною рисою реалізму вважалася «правдивість» - у розумінні «вірності дійсності», яку відображає митець. У зв'язку з цим варто зазначити, що справжнє мистецтво завжди є правдивим, адже незмінно прагне

відображати істини й цінності людського буття, які, однак, не залишаються незмінними. Той чи інший художній напрям стає домінуючим і «правдивим» за певної доби саме тому, що виявляється здатним дати найпереконливіші відповіді на її виклики, найповніше виразити «істини буття», як вони мисляться й переживаються сучасниками.

Режисер чи жін. режисерка (фр. Rgisseur - «завідувач», від лат. Rego - «керую») - творчий працівник видовищних видів мистецтва: театру, кінематографа, телебачення, цирку, естради. Призначення режисури - створення на основі п'єси, музично-драматичного твору або сценарію театрального спектаклю, естрадної або циркової вистави, фільму.

Роль (мистецтво) - образ, втілюваний актором театру або кіно.

Роман (фр. Roman - «романський») - літературний формат, найпоширеніший у XVIII-XX століттях; великий за обсягом, складний за будовою епічний твір, у якому широко охоплені життєві події, глибоко розкривається історія формування характерів багатьох персонажів. Як літературний термін слово «роман» використав у XVI ст. англійський літературознавець Джордж Патенхем у праці «Мистецтво англійської поезії» (1589). Спочатку словом «роман» називали будь-які віршові твори, написані романською, а не латиною. Згодом так починають називати прозові твори зі специфічною тематикою - любовною. Про це згадує вже в XVII ст. французький дослідник П'єр-Даніель Юе (Pierre Daniel Huet) і говорить, що це історії «для задоволення та повчання».

Романтизм - ідейний і художній напрям в європейській і американській культурі кінця XVIII століття - першої половини XIX століття, характеризується утвердженням самоцінності духовно-творчого життя особистості, зображенням сильних (найчастіше бунтарських) пристрастей і характерів, одухотвореною і цілющої природи. Поширилося на різні сфери діяльності людини. У XVIII столітті романтичним називали все дивне, мальовниче і існуюче в книгах, а не в дійсності. На початку XIX століття романтизм став позначенням нового напрямку, протилежного класицизму і Просвітництва.

С

Сентименталізм (фр. sentimentalisme, від фр. Sentiment - почуття) - напрям у європейській літературі та мистецтві другої пол. XVIII ст. Назва виникла від незавершеного роману «Сентиментальна подорож Францією та Італією» Лоренса Стерна.

Виник як реакція проти просвітницького раціоналізму і літературних традицій класицизму. Письменники-сентименталісти надавали перевагу людським почуттям, захоплювалися природою і виводили простих людей як героїв. Початки сентименталізму пов'язані з творчістю англійських письменників першої половини XVIII ст. С. Річардсона, Д. Томпсона, Т. Ґрея й ін. Сентименталізм вплинув на виникнення нових жанрів прози, а також на посилення уваги до елегії, ідилії, байки в поезії. Німецький сентименталізм втілився в діяльності руху «Буря і натиск».

Сюжет (фр. Sujet - тема, предмет від лат. Subjectum - підмет, суб'єкт) - різновид наративу, сукупність подій у художньому творі, пов'язаних причинно-наслідковими зв'язками, що розкриваються в певній послідовності. Сюжет є трансформацією фабули, яка містить події в логічній та часовій послідовності, тоді як в сюжеті ця послідовність може порушуватися. В повсякденному вжитку також вживається як синонім синопсису.

Т

Творчість – продуктивна людська діяльність, здатна породжувати якісно нові матеріальні та духовні цінності суспільного значення.

Театр (від фр. théâtre < грец. θέατρον - «місце видовища») - вид сценічного мистецтва, що відображає життя в сценічній дії, яку виконують актори перед глядачами, а також установа, що здійснює сценічні вистави певним колективом артистів і приміщення, будинок, у якому відбуваються вистави. Театр як мистецтво називають також й театральним мистецтвом, а наука, що вивчає теорію та практику театрального мистецтва називається театрознавство. Окрім театрів, ролі в яких люди виконують безпосередньо, є театр ляльок, де головні герої - театральні ляльки, якими керують, та які не є іграшками в прямому розумінні.

Театралізація - пристосування твору для подання в театрі, надання йому театральних властивостей

Тотем - істота або предмет, який вважався засновником племені. Як правило, був представлений у вигляді ідола (божества) або вважалося, що душа його перебуває в якомусь предметі.

Взагалі тотемізм - одна з найдавніших форм релігійних уявлень. Поширення тотемізму серед народів світу досить добре вивчено, тотемізм був притаманний в той чи інший період розвитку всім народам. Класичною державою тотемізму є Австралія.

У

Усна народна творчість (фольклор) - це твори, що складені народом і передавалися із вуст в уста, із покоління в покоління, при цьому змінювалися і доповнювалися. У фольклорних творах втілений колективний життєвий досвід, ідеали, прагнення, риси характеру, традиції різних народів. Це ніби духовне послання наших далеких предків нам, їхнім нащадкам, щоб ми здійснили їхні мрії про перемогу Добра, Справедливості, Мудрості, Розуму у нашому з вами людському житті.

Ф

Фабула - хронологічне, послідовне зображення подій у художньому творі, на відміну від сюжету, де події можуть зображатися непослідовно, в нехронологічному порядку або з пропусками. Фабула - чинник сюжету, його ядро, що визначає межі руху сюжету в часі й просторі; розповідь про події, змальовані в епічних, драматичних, ліро-епічних творах. Фабула й сюжет

можуть збігатися, якщо викладені в обох випадках у чіткій причинно-часовій послідовності.

Фентезі (слово середнього роду, англ. fantasy - фантазія) - піджанр фантастики - одного з жанрів сучасного мистецтва, дія якого відбувається у вигаданому світі, де чудеса і вигадка нашого світу є реальністю. Світ є подібним до Середньовіччя, властивою основою світу є магія, він наповнений чарівними істотами, оповідь епічна, тому час зациклений і йде по колу (є зміна пір року, однак нема історичного розвитку епохи). Ці риси визначальні для фентезі і поєднують жанр із літературною казкою.

Фольклор (англ. folk-lore, букв. - народна мудрість; народне знання), або народна творчість - колективна художня творча діяльність народу (літературна, музична та образотворча). Усна народна творчість засобами мови зберегла знання про життя і природу, давні культи і вірування, а також відбиток світу думок, уявлень, почуттів і переживань, народно-поетичної фантазії, які відбиваються у тематиці декоративно-ужиткового мистецтва, наїву (наївне мистецтво) та ін. Сюди належать різножанрові твори, що виникають в певному середовищі, передаються усно з давніх-давен, зазнаючи певних змін, мають ритуально-магічне, обрядове, естетичне, розважальне або/і виховне значення. Термін «фольклор» вперше використав 1846 року англійський археолог та письменник Вільям Томс.

Ч

Часопростір, або хронотоп (від грецьких слів χρόνος «час» і τόπος «місце») - взаємозв'язок часових і просторових відносин в художньому творі. Хронотоп - культурно осмислена позиція художнього твору, більш стійкі й об'ємні моделі якої складаються з елементарних. Кожен мотив має свій хронотоп, а отже, вони можуть співіснувати, взаємовключатися, переплітатися, зіставлятися, протиставлятися, або «перебувати в більш складних взаємовідносинах». Розглядаючи художній час і художній простір, слід виходити з того, що хронотоп та мотиви, які його розширюють й ускладнюють, мають сюжетне значення, являючись організаційними центрами основних подій.

Термін хронотоп вжитий А. Ухтомським у контексті його фізіологічних досліджень, а після праці М. Бахтіна «Форми часу і хронотопу в романі» став популярним у гуманітарній сфері.

Ш

Шістдесятники, або шестидесятники - назва покоління радянської та української національної інтелігенції з яскраво вираженою громадянською позицією, що ввійшло у культуру (мистецтво, літературу тощо) та політику СРСР у другій половині 1950-х - період тимчасового послаблення комуністично-більшовицького тоталітаризму та хрущовської «відлиги» (десталінізації та деякої лібералізації) і найповніше себе творчо виявило на початку та в середині 1960-х років (звідси й назва). Шістдесятники були внутрішньою моральною опозицією радянського тоталітарного державного режиму, серед них були політичні в'язні та «в'язні совісті», дисиденти.

Навчально-методичне видання

(українською мовою)

Сиваш Сніжана Володимирівна
Андрющенко Олена Олександрівна

ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА

Методичні рекомендації
до практичних занять
для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра
спеціальності «Дошкільна освіта»
освітньо-професійної програми «Дошкільна освіта»

Рецензент *Л.О. Сущенко*
Відповідальний за випуск *І. В. Козич*
Коректор *А. Ф. Курінна*